TİP haberleri

Sayı 16

Her ayın 1 inde ve 16 sında yayınlanır Siyasî dergi

Türkiye İşçi Partisi Merkez Basın Bürosu adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü Nihat SARGIN

ADRES : Mithatpaşa Cad. 63/1 Yenişehir - ANKARA

Basıldığı Yer : TÖYKO matbaası Ulus - ANKARA

İÇİNDEKİLER

Oyunu arttıran tek parti : TİP (Sayfa - 1)
Merkez Yürütme Kurulu raporu (Sayfa 2 - 6)
III. Büyük Kongre Toplanıyor (Sayfa - 6)
Aybar'ın G.Y.K.'nu açış konuşması (Sayfa 7 - 11)
Gençlik hareketleri karşısında TİP'in görüşü (Sayfa 12 - 14)
Emekçi halktan partisine (Sayfa 15 - 16)
EKİ : 1965 - 1968 seçim sonuçlarının mukayeseli tablosu.

1 Temmuz 1968
Yıl : 1 Sayı : 16 Fiyatı : 75 Krş.
24 Sayı için yıllığı 15,— TL.
Dış ülkeler için uçakla : 50 TL.

Oyunu Artıran Tek Parti : T İ P

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar seçimlerin hemen ertesinde seçim sonuçlarıyla ilgili olarak Basına aşağıdaki demeci vermiştir.

2 Haziranda yapılan senato ve milletvekili seçimlerinde oyları mutlak bir artış kaydeden tek parti Türkiye İşçi Partisidir. AP ve CHP 1965 genel seçimlerine göre oy kaybetmişlerdir. AP'nin 28 ilde kaybettiği oy sayısı 376.427'dir. CHP'nin kaybı da 36.417'dir. Buna karşılık Türkiye İşçi Partisi 1965 de 147.265 oy almışken (Henüz sonucu belli olmayan Adana hariç) bu seçimlerde 199.084 oy almıştır. Ve böylece seçimlerin yapıldığı 28 ildeki oy oranı % 3.37'den; % 5.25'e yükselmiştir. (x)

İştirakin düşük olması ve bu düşük iştirake rağmen Türkiye İşçi Partisinin aldığı oy sayısını ve oy oranını artırmış bulunması, Türkiye'yi iflasa sürükleyen ve emekçi halka karşı olan AP iktidarına vatandaşlarımın gittikçe kabaran ölçülerde "Hayır" dediğinin açık bir delilidir.

Her partiye aldığı oy oranında senatör çıkartmak imkânını veren millî bakiye sistemini AP Anayasayı çiğneyerek değiştirmemiş olsaydı Türkiye İşçi Partisi en az iki senatörlük kazanacaktı. AP'nin oylarındakı kesin düşüş ve baskılar karşısında halkın büyük ölçüde seçimlere katılmamış olması AP'nin seçim kanununu değiştirmekteki Anayasaya sırt çeviren telâşının nedenlerini pek açık olarak ortaya koymuştur.

Üstelik AP iktidarı, seçim kampanyası boyunca ve seçimlerde türlü kanunsuz işlerle seçim güvenliğini yok etmiştir. Seçim kampanyası açılmadan çok önce AP iktidarı, Türkiye İşçi Partisine karşı kesif bir yalan ve iftira kampanyasına girişmiş, taşlı sopalı saldırılar tertipliyerek halkı Türkiye İşçi Partisinden soğutmaya ve Türkiye İşçi Partilileri yıldırmaya kalkışmıştır. Bu saldırılar seçim propagandaları süresince şiddetlerini arttırarak devam etmiştir. Türkiye İşçi Partisine oy verecek köyler ve mahallelere hiç bir kamu hizmeti yapılmayacağı, Türkiye İşçi Partililerin işlerinden atılacağı yolundaki tehditler ve Türkiye İşçi Partililerin gerçekten ekmeğiyle oynanması büyük bir vatandaş kitlesinin seçimlere katılmasını engellemiştir. Bu şartlar

(x) Bu sonuçlar kesin olmayan ilk rakamlardır.

altında, Türkiye İşçi Partili olduğunu söylemek, Türkiye İşçi Partisi için propaganda yapmak âdeta kahramanlık haline gelmiştir. Birçok yerde valiler, kaymakam ve emniyet âmirleri kanunsuz işleri önleyecek yerde zorbaları korumuştur. Şüphesiz Anayasamızı hiçe sayan ve kanunları çiğneyen Demirel hükümetinden ve partizan idare âmirlerinden bu ağır suçlarının hesabı aradan ne kadar zaman geçerse geçsin mutlaka sorulacaktır. Fakat, taşlı sopalı saldırılara, yalan, iftiraya, idarenin partizanca davranışlarına ve paranın AP'ye ve öteki partilere sağladığı geniş imkânlara rağmen yukarda belirttiğimiz gibi Türkiye İşçi Partisi bu seçimlerde oylarını hem sayıca, hem oran olarak arttırmıştır.

• AP iktidarının halka karşı olduğu ve Türkiye'yi batırdığı rakkam rakkam ortadadır. AP iktidara geldiğinden beri milli gelirin bölünüşündeki adaletsizlik artmıştır. Zengin daha çok zengin fakir daha çok fakir olmuş ve fukaraların sayısı çoğalmıştır. Topraksızlık daha şiddetle hissedilir bir dert haline gelmiştir. Hayat pahalılığı, işsizlik artmıştır. AP iktidarında küçük üreticileri, tefeci ve aracılar daha çok sömürme imkânlarına kavuşmuşlardır. Yolsuz, susuz, okulsuz, köylerin sayısı çoğalmıştır. Türkiye'nin dışa bağlılığı ve borçları artmıştır. Amerikan askeri üslerinin haysiyet kırıcı ve güvenliğimizi tehdit eden imtiyazlı durumlarında bir değişiklik olmamıştır.

Türkiye "tatlı kârların", sağlandığı kapkaç düzeninin azgın çarklarının gittikçe hızlı döndüğü bir ülke halindedir. Demirel, eşit olmayan şartlarda ve meşru olmayan yollardan aldığı oylara bakarak bu durumu ilanihaye sürdürebileceğini sanmaktadır. AP'nin aldığı oyların halkın sosyalizmi reddettiği anlamına geldiğini söyleyen Başbakanla 1969 da görüşeceğiz.

Gerçekten Demirel, iktisadî buhran içinde yapılacak olan 1969 genel seçimlerinde, karşısında uyanmış, haklarına sahip çıkan emekçi halk kütlelerini bulacaktır.

Bu seçimlerden sonra halkın bize gösterdiği artan teveccühten de şevklenerek Anayasayı, demokrasiyi savunmakta kendimizi daha güçlü hissediyoruz. Kapkaç düzenine ve Amerikan emperyalizmine karşı mücadelemizi, halkın kurtuluşu yani sosyalizm ve bağımsızlık için mücadelemizi daha büyük bir şevk ve azimle yürüteceğiz.

Merkez Yürütme Kurulu'nun Raporu

- Genel Yönetim Kurulu'na sunulmak üzere Merkez Yürütme Kurulu'nun 28.6.1968 tarihli oturumunda kabul edilmiştir. -

Geçen toplantımızdan bu yana geçtiğimiz uzunca devre boyunca en önemli olay şüphesiz 2 Haziran seçimleridir. Bu seçimlerin birçok bakımdan önemi vardı. Herşeyden önce bu seçimler, 1969 genel seçimlerinin bir provası durumundaydı ve iktidarı değiştirebilecek olan genel seçimlerden bir yıl önce Partilerin kuvvet durumlarını -bazı özel kayıtlar içinde de olsa- belirtecekti. Seçimlerin bizim için diğer bir önemi, 1963 mahalli seçimleri gibi, partimizin henüz birkaç ilde teşkilâtlanabildiği ve sesini kamu oyuna henüz yeni yeni duyurmağa başladığı sırada girdiği seçimler istisna edilecek olursa, ilk defa katılacağı genel mahalli seçimler olmasıydı. Mahalli seçimler ise katılma şartları, yapılacak işlemler, gösterilecek adaylar ve bastırılacak oy pusulaları gibi muhtelif bakımlardan, herşeyden önce mahalli teşkilâtın gücünü gösterecek bir ölçü durumundadır. Bu bakımdan 2 Haziran seçimleri her iki yönden de Partimiz için büyük önem taşıyordu.

Seçim öncesinde iktidar partisi, uzun süredir gerçekleştirmek istediği seçim kanunu değişikliğini kesin kararlı olarak Meclise getirdi. Resmi gerekçesi, Kurucu Meclisin bunu kabul etmiş olması, kendilerinin de seçim beyannamelerinde bu değişikliği istemiş olmalarıydı. Gene iktidar partisinin el altından yaydığı gerekçe ise bu değişiklikle Partimizin Mecliste temsiline engel olunacağı idi. Bu gerekçenin, pek az farkla hepsi de kurulu düzenin savunucuları olan muhalefet partilerini değişiklik teşebbüsü karşısında âtıl bırakacağı hesaplanıyor olmalıydı. Şüphesiz AP'nin bu değiştirme teşebbüsünde, bu gerekçenin de rolü büyüktü. Ancak, belki ondan daha önemli olan bu teşebbüsün altında AP'nin önümüzdeki seçimlerde % 50'nin altına düşse dahi, tek başına iktidarda kalabilecek çoğunluğu Meclise sokabilmek arzusu yatıyordu.

Partimiz, Meclis Grubu kanalıyla, elindeki bütün imkânlarla değişiklik tasarısına karşı çıktı, engellemede sonuna kadar dayandı. Ve kanun kabul edildikten sonra da Anayasa Mahkemesine başvurdu. Tasarının Meclisten geçirilmesi sırasında, Ana muhalefet partisinin kendi iç çelişkilerini açığa vuran tutumu ve engellemeye gidip gitmeme konusunda yalpalıyan ve birbirine ters düşen hareketleri kimsenin gözünden kaçmadı. Neticede Partimizin müracaatını haklı bulan Anayasa Mahkemesi, kanunu tümüyle reddetmemekle beraber, "baraj" fıkrasını Anayasaya aykırı görerek yürürlükten kaldırmakla, Partilere verilen oylarla tecelli eden milli iradenin, Meclise yansımasında meydana çıkan açık adaletsizlik çok küçük ölçüde de olsa, hafifletilmiş oldu.

AP'nin önümüzdeki seçimlerden sonra, eski kanun yürürlükte kalsaydı, tek başına iktidarda kalamıyacağından endişelenmekte kendi hesabına hakkı vardı. Nitekim 2 Haziran seçimleri bu gerçeği açıkça gözler önüne serdi.

Gerçekten 1965 seçimleriyle kıyaslanabilecek bir seçim olan kısmî senato ve milletvekili ara seçimlerinin yapıldığı (Çorum milletvekili seçimi esas alınmış olarak) toplam 28 ilin sonuçları 1965 seçimlerinde ayni illerin sonuçlariyle karşılaştırılınca şu ilginç rakamlar ortaya çıkmaktadır.

Adalet Partisi, bu 28 ilde 1965'te aldığı 2.513.488 oya karşılık 1968 seçimlerinde ancak 2.110.813 oy toplayabilmiştir. Mutlak oy kaybı 402.675 olup kendi içinde 1965'e oranla % 16.02'lik bir oy kaybını ifade etmektedir. Her iki seçimdeki katılma oranlarının farklılığı hesaba katıldığı zaman da, AP'nin 1965'te bölgedeki oy yüzdesi olan 53.92'ye karşılık bu seçimlerde ancak % 49.72 oy oranını elde edebildiğini görüyoruz. AP oylarında mutlak bir düşüş vardır.

Cumhuriyet Halk Partisine gelince, bu partinin de aynı bölgedeki 1965 sonuçlarına kıyasla, daha hafif olmakla beraber gerilemesinin de-

vam ettiğini görüyoruz. C.H.P. bu bölgede, 1965 seçimlerinde 1.328.446 oy ve 28.51'lik bir oy yüzdesi elde etmişti. Son seçimlerde ise bu rakamlar sırayla 1.169.114 ve 27.77'ye düşmüştür. Mutlak oy kaybı 159.332 olup bu da kendi içinde 1965'e oranla % 11.97'lik bir oy kaybını ifade etmektedir. Her iki partinin toplam oy kaybı 1968'de katılma oranının düşüklüğü dolayısile geçerli oylarda meydana gelen azalmanın, -ki toplam olarak 420.193'tür- bu azalmanın da üstündedir.

Güven Partisi, kendi yöneticilerinin iddia ettiği gibi, "yeni kurulmuş olmasına rağmen kısa sürede büyük ilerleme göstermiş" bir parti değil, hazır bir örgüte ve bazı eski politikacıların sürüklediği oylara konmuş durumdadır. 1966'daki parçalanma olayında CHP parlâmento grubunun üçte birini alıp götüren ve son seçimde de ilk bakışta üçüncü parti durumuna yükselmiş görünen GP, büyük maddi imkânlarına ve bu seçimde maddi olanaklarını sonuna kadar kullanmış olmasına rağmen ilk ufalanmaya da uğramıştır. Gerçekten GP bu bölgedeki 5 senatör koltuğundan 4'ünü kaptırmış bulunuyor.

Yıllardan beri bir "lider partisi" olan **M.P.**, liderinin de yorulmasıyla kaçınılmaz bir inişe geçmiştir. Bugünkü mutlak oy durumunu Diyarbakır'da CHP ile yaptığı anlaşma sonucu aldığı 45 bin küsür oya borçlu olup bu arizi durumun geçici olduğu açıktır. MP, tanınmış bir din adamını Konya'dan aday göstermesine rağmen bu zatı seçtiremediği gibi, Konya MP oylarında artış değil, azalma olmuştur.

İlk sonuçlara dayanarak **C.K.M.P.** nin bu seçimlerde oyunu arttırdığı bazı çevrelerce idda edilmişse de, bu partinin de oylarında, 1965'e oranla 3.579 düşüş mevcuttur. Katılma oranlarının farklılığı dolayısile CKMP, oy yüzdesini 1.91'den 2.02'ye çıkarmışsa da, bu yüzdenin ve alınan oyların yeni seçim kanunu karşısında önümüzdeki seçimlerde hiçbir ilde bir milletvekilliği sağlamaya yetmiyeceği açıktır.

Y.T.P., kendi iddiasına göre yeni seçim kanununu protesto maksadıyla senato ve milletvekili ara seçimlerine katılmamış, Yüksek Seçim Kurulu'nun kararına göre ise, 15 ilde gerekli müracaatı yapamadığından, yani ön seçim seçmen listesini veremediğinden, bu seçimlere sokulmamıştır. 1966 seçimlerinde dahi, YTP'nin senato adaylarını göstermekte büyük zorlukla karşılaştığı ve milletvekillerini aynı zamanda senato adayı olarak aday listesine aldığı hatırlanacak olursa, Yüksek Seçim Kurulu'nun beyanının doğruluğu daha kolay anlaşılır.

15 ilde teşkilâtını tamamlayamadığı için senato seçimlerine katılamıyan **B.P.** kendini çok kuvvetli gördüğü üç ilde müstakil aday göstererek seçmenin karşısına çıkmıştır. Bu üç il sonucu ile bu parti hakkında bir yargıya varmaya imkân yoktur.

Partimize gelince, 28 ilde 1965'in 155.191 oyuna karşılık bu seçimde 219.860 oy sağlamış ve oy oranını % 3.33'ten % 5.17'ye çıkarmıştır. Mutlak oydaki artış 64.669, oy yüzdesindeki artış ise 1.84'tür. 1965'e oranla mutlak oyda artış % 41.65, katılma oranı farklılığı da hesap edilerek yapılan oy yüzdeleri artış oranı ise % 55 küsurdur. Diğer bir deyişle, 1965'te Partimize oy veren her iki seçmene mukabil bugün üç kişi vardır. Partimizin 1968'de ilk olarak seçime katıldığı 7 il sonuçları, genel sonuçtan çıkarıldığı zaman dahi hemen aynı artış oranları ve mutlak oyda da 38.870 artış görülmektedir. Üstelik Partimizin, bu illerde bu defa seçime katılacak kadar ilerlemiş ve teşkilâtını genişletmiş olduğu da bir vakıadır ve belirtilmesi gereken diğer bir noktadır. Partimiz Diyarbakır'da eski oy miktarını ve yüzdesini koruyamamışsa da bu, Diyarbakır seçimlerinin MP ve AP listelerinde ortaya çıkan iki şeyh çekişmesi şeklinde tecelli etmesindendir. Bilecik ve Adıyaman illeri dışında, bütün illerde sıhhatli bir artış görülmektedir. Ayrıca Malatya'da 20.918 oy ve % 17.4'e varan bir artış yüzdesi elde edilmiştir. Az da olsa sonuçlara müessir olan bazı mahalli faktörler bir yana, bu oy oranına erişilebilmiş olması, diğer illerde de bu kapasitenin mevcudiyetini gösteren bir işaret olmuştur.

Mahalli seçim sonuçları henüz Yüksek Seçim Kurulunca resmen ilân edilmemiştir. Ancak elde edilebilen rakkamlar, biraz önce bahsedilen senato ve milletvekili sonuçlarını genellikle destekler mahiyettedir.

AP, mahalli seçimlerde de aynı düşmeyi göstermiş, üstelik çoğu kendi içinde, ön seçimi kazanamayıp karşısına bağımsız olarak çıkan Beleidye başkan adayları karşısında da çok yerde yenilgiye uğramıştır. Bursa, Balıkesir gibi 7 eski kalesinde Belediye başkanlığını bağımsızlara, Adana, Çanakkale, Kocaeli, Maraş ve Zonguldak gibi illerde de CHP'ye kaptırmıştır.

Teşkilâtımızdan gelebilen neticelerden Partimizin, senato ve milletvekili seçimleri olan illerin dışında, mahalli seçimlere katıldığımız diğer illerde de genellikle yukarda belirtilen artış durumuna eriştiği anlaşılmaktadır.

Yukardaki teknik sonuçlar, bazı yargılara varmamıza imkân vermektedir:

1) **AP gerilemektedir.** 1961'den beri devam eden çıkışı doruğuna varmış ve şimdi iniş başlamıştır. Gerçi, yeni kanunun sağladığı imkânlarla 58 senatör ve milletvekilliğinden % 75'e yakınını elde etmiş ve TBMM'deki çoğunluğunu daha da arttırmış bulunuyor, fakat şurası açık bir gerçektir ki, bugün AP yurt sathında mutlak çoğunluğa sahip değildir.

Bu seçimler iktidar değişikliğine yol açmayacağından, bir çok ilde de seçilecek tek kişinin AP'li olması hemen hemen muhakkak olduğundan, AP'li seçmenin hepsinin seferber olmadığı düşünülebilir. Ancak, unutulmamalıdır ki, AP'nin en yüksek oy yüzdesini elde ettiği 1966 kısmî senato seçimlerinde katılma oranı daha düşük bulunuyordu. Herhalde 1968 seçimlerinin kesin olarak gösterdiği ilk sonuç, AP'nin gerilemiye başlamış olması ve muhalefetin de bir büyüme devrine girmiş bulunmasıdır.

2) **CHP'de gerilemeye devam etmiş, fakat bu gerileme bundan önceki seçim sonuçlarına göre önemsiz olmuştur.** GP bölünmesinin CHP oylarında büyük eksilmeye yol açmadığı görülmektedir. CHP liderlerini sevinçlere garkeden ve ilerisi için büyük umutlara sevkeden, gerilemedeki bu yavaşlamadır. CHP'nin GP'ye oy kaptırmasına rağmen, yeni seçmen kütlelerini kazandığı ve kaybını böylece kısmen telâfi etmiş olduğu akla gelebilir. Yani yeni bir yöntem olarak ilân ettikleri ve "ortanın solu" olarak isimlendirdikleri politikalarının bir kısım seçmence yeni bir alternatif olarak görünüp görünmediği, başka bir ifadeyle CHP'nin gele-

neksel oy çemberini kırıp kırmadığı bahis konusudur ki, bu konuda sandık neticelerine kadar inen yeni detaylı araştırmalara ihtiyaç vardır ve bunun yapılması gerekir.

Türkiye İşçi Partisi emin adımlarla ilerlemektedir. Son zamanlarda tekrar yaygınlaşan ve Mecliste saldırılara kadar varan aleyhteki kampanya; seçmen üzerinde baskı karşısında ve diğer partilere göre bir karşılaştırmayı dahi imkân vermeyecek kadar dar maddi olanaklar içinde alınan sonuç Partimizin geliştiğini göstermektedir. Belirtildiği üzere, gerek oy yüzdesini arttıran ve katılma oranının azlığına rağmen üstelik yeni katıldığı iller hesaba katılmasa bile, Partimiz mutlak oyunu arttıran tek partidir.

Türkiye İşçi Partisinin, CHP'ye oy kaptırdığı, yani 1965'te TİP'e oy veren bir kısım seçmenin bu seçimde CHP'ye yöneldiği bazı çevrelerce ısrarla iddia edilmiştir. CHP oy kaybettiğine, TİP ise oy kazandığına göre bu iddia tutarlı değildir. Olsa olsa TİP, daha fazla sayıda oy toplayacakken bir kısmını CHP'nin aldığı ileri sürülebilir. Bu iddiadaki gerçek payını bulmak için de araştırmaların daha derinleştirilmesi gerekir. Ancak, gerek kampanya sırasındaki gözlemlerden, gerek bazı illerimizin sandık sandık ve köy - kasaba ayrımı yaparak bildirdiği sonuçlardan meydana çıkan bir gerçek vardır ki, bu seçimlerde Partimiz, şehirlerin emekçi kütlelerinin yoğun bulunduğu gecekondu semtleri ve dış mahalleleriyle köylerde, genel ortalamasının çok daha üstünde bir artış göstermiştir. Köy ve şehir emekçilerinin bu seçimlerde, kendi öz partilerine TİP'e daha açık olarak sahip çıkmaya başladığı görülmektedir. Partimiz, gittikçe daha geniş emekçi kütleleri tarafından -daha önce hangi partiyi tutarsa tutsun- tek alternatif olarak benimsenmektedir. Bu gözlem de Partimizin sıhhatli gelişmesinin başka bir göstergesi olarak nitelenebilir. Bu seçimlerin Partimiz açısından diğer önemli bir yanı, mahalli seçimler gibi aday sayısı ve oy pusulaları bakımından tamamen ayrı özel şartları olan bir seçim sınavından mahalli teşkilâtımızın yurt ölçüsünde yüz akı ile çıkmış olmasıdır. Bugün bu seçimler sonunda Partimiz muhtelif mahalli meclislerde de temsil imkânına kavuşmuştur. Bu seçimler dolayısile sarfedilen paranın en önemli kısmı oy pusulalarının bastırılmasına sarfedilmiştir. Diğer partilerin de oy pusulaları için aşağı yukarı aynı masrafı yaptıkları ve maddi imkânları çok geniş AP, CHP ve GP gibi partilerin karşısında seçim bütçesinin hemen tamamını oy pusulası bastırmakta kullanan Partimizin pek zayıf bir bütçe ile propaganda kampanyasına katılmak zorunda kaldığı düşünülecek olursa, alınan oyların değeri daha iyi anlaşılacaktır. Fakat bu sevindirici gelişmeyi yeterli saymıyoruz elbet. 1969 seçimlerinde bu oyları iki katına çıkarmalıyız ve bu sadece bir arzu değil, çalışmalarımız ölçüsünde erişebileceğimiz ve hattâ aşabileceğimiz gerçekçi bir tahmindir.

4) **YTP, MP, CKMP erimektedir.** Liderlerinin ve bazı politikacılarının kişiliğinin dışında yeni bir alternatif teşkil etmeyen bu partiler kaçınılmaz sona doğru yürümektedir.

Bu seçimde yeni parti hüviyetiyle ilk olarak seçmen karşısına çıkan GP ile BP'ye gelince bir kıyaslama için elde veri yoktur. GP'nin CHP ile birlikte AP ve kısmen diğer küçük parti seçmenlerinden oy aldığı görülmektedir. BP'nin ise genellikle eski CHP oylarıyla birlikte belki ilerde TİP'e gelmesi muhtemel bazı oyları kırptığı söylenebilir. Bu bakımdan 1969'da 15 ilde teşkilâtını tamamlamış olarak büyük seçimlere katılabilme ihtimali de gözönüne alınırsa, BP konusunun üzerinde bilhassa bazı bölgelerde titizlikle durulması gerekecektir.

Nihayet bu seçimlerin ortaya koyduğu önemli bir sonuç 1969'da AP'nin tek başına iktidarı kaybetme ihtimalinin açık olarak ortaya çıkmasıdır. Bu da her şeyden önce Partimizin çalışmasına ve imkânlarını gelecek günlerin ortaya çıkaracağı -biraz sonra belirtilecek olan- verileri iyi değerlendirmesine bağlı görünmektedir.

YÜKSEK ÖĞRENİM GENÇLİĞİNİN BOYKOT HAREKETLERİ:

Son günlerin aktüel konusu olduğu kadar, aktüalitesinin dışında da önemli bir iç gelişme sayılacak olaylar arasında şüphesiz yüksek öğrenim gençliğimizin boykot hareketleri yer almaktadır. Başlangıçta, İlahiyat fakültesindeki gerici bir tepki ve mühendisler arasında ücret farkları yaratan mevzuata karşı Ziraat fakültelerinde farklı ve özel nedenlerle başlıyan, ordan Dil Tarih Coğrafya fakültesine sıçrayarak daha sonra yaygınlaşan ve Ankara, İstanbul, İzmir gibi üç büyük üniversite şehrimizin hemen bütün fakültelerine ve yüksek okullarına sirayet eden boykot hareketleri, temeldeki düzen bozukluğunun, yüksek öğrenim çevrelerine yansıyan aksaklıklarına dikkati çekmek bakımından çok yararlı olmuştur. Bugüne kadarki iktidarların eğitim politikasının iflâsını ilân eden boykotlar, öğrencilerin arasındaki gerçek bir huzursuzluktan çıkmıştır. Kısa sürede bu kadar yaygınlaşmasının nedeni de budur. Bu huzursuzluğun temellerinde, öğrencilerin içinde bulunduğu güç maddi koşullar kadar, öğretim düzeninin aksaklıkları da yatmaktadır. Bozukluklar üniversiteye kayıt usullerinden başlamakta, öğretim hedefleri ve üniversitenin yönetim düzenine kadar uzanmaktadır. Türk yüksek öğrenimi, ortaya çıkan ihtiyaçlar karşısında bulunmuş geçici, palyatif tedbirlerin uzun sürede biriktirdiği aksaklıkların meydana getirdiği yamalı bir düzen içinde işlemektedir. Bu tedbirlerin en sonuncusu ve en tehlikelisi özel yüksek okullar uygulamasıdır.

Yüksek öğrenim gençliğimiz, bu eğitim düzeninin bir uzvu ve amacı olması gerekirken, durumun böyle olmadığını anlamakta, bu eğitim düzeni içinde, kişilik sahibi, yararlı bilgiler ve hünerlerle donanmış, memleketimizin yarınlarını temsil eden sorumlu bir yurttaş olarak yetişmesinin imkânsızlığını farketmektedir. Bu yüksek öğrenim düzeninin kendisine sağlıyabileceği tek şeyin, hayatta işe yarayıp yaramaması çok daha başka koşullara bağlı olan bir diplomadan başka birşey olmadığını görmekte, üstelik o diplomanın elde edilmesinin, irrasyonel öğretim ve sınav yöntemlerine bağlı bulunuşuna baş kaldırmaktadır. Ve daha ileri giderek ayrılmaz bir parçası bulunduğu bu kesimin yönetiminde söz sahibi olmak istemektedir. Boykotlar bu nedenlerle ortaya çıkmış ve kendiliğinden bir gelişme göstermiştir. Bazı fakültelerde bilinçli azınlıkların öncülüğü ve yol göstericileri söz konusu olmuştur. Bu gibi öğrenci grupları, boykot ve işgal hareketlerinin insiyatifini ve yönetimini elde tutarak diğer arkadaşlarının şikâyet ve taleplerini ifadelendirmede yol göstermişlerdir. Hareketin

açık bir siyasi niteliği ve rengi olmamışsa da, bu çaptaki bir kütle hareketi kendiliğinden bugünkü düzene ve onu temsil eden iktidara karşı olmak gibi bir anlam taşımaktadır. Boykot işgal komiteleri konseyinin ileri sürdüğü talepler, görüşümüzü doğruluyan niteliktedir.

Boykot hareektinin diğer ilginç bir yanı, mevcut öğrenci dernek ve birliklerinin dışında gelişmesi ve hareketi o dernekler elile kanalize etmek üzere gerek senato, gerek iktidar çevrelerinin baskısının hiçbir sonuç vrmeyişidir. Böylece CHP devrinden beri gelen ve muhtelif yollarla dernek ve birlikler yönetimini mutemet adamlarına vermek suretile öğrenci hareketlerine hakim olma yönündeki geleneksel politikanın da çoktan iflâs etmiş olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Gençler hayret edilecek bir organizasyon yeteneği göstermişler, kısa sürede komiteler ve konseyler şeklinde çok aktif gruplar halinde teşkilâtlanma ve dayanışma örneği vermişlerdir.

DÜNYADAKİ ÖĞRENCİ HAREKETLERİ VE FRANSA :

Bizde boykot hareketlerinin ortaya çıkışından bir süre önce dünyanın hemen her tarafında Polonya ve Yugoslavyadan Arjantine kadar, özellikle Almanya ve Fransada öğrenci gösterileri yer alıyordu. Ayrı çıkış yolları ve istekleri olmakla beraber bunların hepsinin ortak amacı, insanı yabancılaştıracak kayıtlara karşı çıkmaları ve daha iyi bir dünya kurulması dilekleriydi. Sosyalist memleketlerdeki gençler gelişmiş olan teknolojinin imkânlarından yararlanarak siyasal düzenin daha liberalleşmesi gerektiğini savunuyorlar, kapitalist memleketlerin yüksek öğrenim gençliği ise açıkca mevcut düzeni temelinden değiştirmeye yöneliyordu. Bu hareketlerin içinde Fransanın ayrı bir önemi vardır. Çünkü bu da, bir öğrenci hareketi olarak başlamışsa da, daha sonra işçi sınıfının da fabrikaları işgallerine kadar yol açan bir sıra olaylar zinciri birbirini kovalamış ve bir öğrenci hareketi sınırını çok aşmıştır.

Birçok çevrelerde açıkca "Mayıs - Haziran devrimi"nden söz edilmektedir. Öğrenci hareketleri bu devrimin ateşleyicisi, fitili rolünü oynamıştır. Mayıs - Haziran olayları, Fransadaki iç çelişkilerin öğrenci hareketleri vesilesile açığa vuran bir sonucudur. Bu olaylar birikmiş şikâyetlerin ve taleplerin bir patlaması olarak belirmiştir. Öğrencilerin hedefleri doğrudan doğruya üniversite düzeni ve üniversite ile toplum arasındaki ilişkiler düzeni idi. Gençler üniversitenin mevcut sömürüyü daha da teknik ve etkili olarak sürdürebilecek teknik kadroyu yaratma amacına göre örgütlenmesine karşı çıkmışlardır. Öğrencilerin bu hedefleri güden çıkışları; işçi sınıfında, memurlarda ve benzeri halk tabakalarında birikmiş şikâyet ve taleplerin patlamasına yol açmıştır.

Neticede De Gaulle Meclisi feshetmiş ve 23 Haziran günü yapılan seçimlerin ilk turunda Gaullistler eskisine oranla büyük ilerleme kaydetmişlerdir. İlk tur sonuçları, Fransada köylülerin ve küçük burjuvazinin işçi sınıfının devrimci hareketine katılmaya hazır olmadığını veya bu hareketten şimdilik ürktüğünü ortaya koymuştur. Bir kısım geri tarım bölgelerinden ve küçük burjuvaziden oy alan FGDS (Sol federasyon) oylarındaki düşme ve bu kuruluş içinde daha sollar yerine merkez partilerle iş birliğine gitme eğilimlerinin yeniden baş göstermesi bunun delilidir. Buna karşılık Gaullistler, devrimden ürken orta sınıfları da geniş ölçüde kanalize edebilmişlerdir.

Ancak Mayıs - Haziran olaylarının asıl sonuçlarını verilen oylarla ölçmeğe imkân yoktur. Bu olaylar sırasında 800.000 işçinin yeniden sendikalara kaydolmaları önemle kaydedilmesi gereken bir olaydır. Ayrıca işçiler bu hareketle azımsanamıyacak yeni haklar elde etmişlerdir. Bu devrim hareketi içinde Fransız üniversitelerinin emperyalist - kapitalist toplum düzeninin inkârı niteliğine bürünmüş olması ve bundan böyle bu niteliğini sürdüreceğine dair kuvvetli belirtilerin bulunması olayların diğer bir yönüdür. Üniversite öğrenci ve öğretici çoğunluğuyla düzeni reddeden güçlü bir grup haline gelmiştir.

Mayıs - Haziran olaylarının milletlerarası politika üzerinde de şüphesiz etkileri olacaktır. De Gaulle yönetimindeki Fransa, karşılaştığı zorlukları yenebilmek için dünkü çatışmasını unutarak ABD'den yardım almayı kabul etmiştir. İç tehdidin izleri silinmedikçe Fransız burjuvazisinin Amerikaya karşı daha anlayışlı ve daha işbirlikçi bir tutum içine girmesi beklenebilir.

EMPERYALİST DÜNYADA BUNALIM :

Aslında Fransadaki olaylar, emperyalist dünyadaki buhranın bir belirtisi, insanlığın geleceği bakımından en anlamlı, diğer toplumların gelişmeleri üzerine en çok etki yapabilecek, dünya dengesi üzerinde değişikliklere yol açabilme şansı taşımış olan bir belirtisinden ibarettir. ABD'de, Vietnam başarısızlığı ile birlikte, baş gösteren huzursuzluklar, her fırsatta gerçek bir ayaklanmaya dönüşen ve zorla bastırılan zenci hareketleri, yoksullar yürüyüşü, zenci lider Martin Luther King'ten hemen sonra liberal eğilimi temsil eden başkan adayı ikinci Kennedy'nin de bir suikaste kurban gitmesi, yeniden % 10 vergi arttırımı ve alınan kısıcı tedbirler bunalımın başka belirtileridir. Fakat asıl belirti, sterlini takip eden dolar ve nihayet altın buhranıdır. Amerika Birleşik Devletlerinin ödemeler dengesindeki olumsuz gelişmeler, doların kapitalist dünyada uluslararası bir para olma durumunu sarsmış ve bu, son haftalardaki altın buhranını ortaya çıkarmıştır. Altın buhranı Stokcholm anlaşmasıyla geçici bir çözüme bağlanmış görünmektedir. Fakat bu çözüm, kapitalist ülkelerdeki bunalımın devamını veri almaktadır. Uluslararası para sistemi, yerine yeni bir düzen getirmeden, altına bağlılık ilkesinden ayrılmıştır. Bu durum, kısa bir süre sonra, geçici bir dayanışma gösteren kapitalist ülkeler arasındaki iç çelişmeleri arttıracak niteliktedir. Stokcholm anlaşmasına katılan Avrupa ülkeleri ve Güney Afrika, ABD'nin ekonomik politikası üzerinde bir çeşit vesayet kurmuşlardır. ABD'den beklenen, ekonomide önemli bir yavaşlama sağlayacak tedbirlerin alınmasıdır. Bu da, Avrupada başlamış olan bunalımı arttırma ile sonuçlanacaktır.

Tarihlerinin en uzun yüksek konjonktür dönemini yaşamış olan emperyalist - kapitalist ülkelerin 1968 de ciddi yapısal bir bunalımın içine girdikleri görülüyor.

TÜRKİYE'DE BUNALIM :

Takdire değer çalışmalarını huzurunuzda belirtmeyi görev bildiğimiz Bilim Kurulumuzun, seçim öncesi sunduğu raporda ayrıntılarıyla belirtildiği üzere bu bunalımın,

kaderini kapitalist ülkelerle ekonomik ilişkilere bağlamış bir az gelişmiş ülke olan memleketimiz üzerinde büyük etkileri olacaktır. Hem ihraç mallarına talebin azalması sonucu ihracatının azalması, hem de dış kredilerin azalması, ithalatı önemli ölçüde daraltacaktır.

Son yıllarda geliştirilen montaj sanayii, dışa bağlılığı daha da arttırmış bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak, ithal imkânlarında azalma, iç üretim üzerinde geçen yıllarda olduğundan daha büyük tıkanıklıklar yaratacaktır. İkinci beş yıllık plân, ekonomimizi, kapitalist ülkelerle olan ilişkilere artan derecede bağlayan varsayımlara dayanmaktadır. Kapitalist dünyadaki bunalım, bu varsayımların hepsini olumsuz yönde etikleyecektir. Bugünden, plânda belirtilen talepten, konsorsiyumun yaptığı taahhüt 90 milyon dolar düşüktür; işçi döviz gelirleri düşmektedir; yabancı sermayenin kâr transferi yeni yatırımlardan daha fazla olmuştur ve bu eğilim artacaktır.

ÖNÜMÜZDEKİ DÖNEM :

Gerek bütçe ve gerek kamu iktisadî kuruluşlarının gelir durumu, kamu harcamalarının en düşük seviyede tutulması halinde dahi, vergi ve fiyat artışlarını zorunlu kılacağından önümüzdeki dönemde vergi artışlarının ve zamların çok görüleceği muhakkaktır. Kamu yatırımları azalacak, yatırım ve ara mallarında ise tıkanıklıklar kendini gösterecektir. Kamu hizmetlerinde azalma devam edecektir. Özel sektördeki duraklamaların ilk göstergeleri de ortaya çıkmış bulunuyor. Önümüzdeki devre böylece, hem fiyat artışlarının, hem de iktisadi faaliyet hacmindeki yavaşlamanın bir arada görüleceği bir bunalım devresi olacaktır.

Türkiye'de kurulu düzenin çelişmelerinin açığa çıkması emekçi kütlelerin bilinçlenmesini hızlandırmakta, bu bilinçlenme sonucu, evvelce dağınık hedeflere yöneltilen tepkiler artık düzenin temellerine yönelmektedir. Önümüzdeki bunalım bilinçlenmeyi daha da hızlandıracak, emekçi kütlelerin tepkilerini de şiddetlendirecektir. Dayandıkları düzenin temelinden sarsıldığını hisseden hâkim sınıflar ise kütle tepkilerine ve emekçi kütlelerin örgütüne karşı direnmelerini şiddetlendirmekte ve baskılarına yeni şekiller vermektedir.

Son Kozlu ve Üzülmez (Zonguldak) olayları işçilerin hem düzene, hem de işbirlikçi sendikacılığa karşı tepkisidir. Bu bakımdan ileri derecede bir bilinçlenme sürecinin başlangıcı niteliğini taşır.

Nitekim, Türk - İş'in son kongresi de bu gelişmeyi belirten yeni işaretler vermiştir. Sayıca çok az da olsa tabandaki işçiyi temsil eden delegelerin cesur çıkışları ve buna karşı dayak - dövme olayları gazete sütunlarına kadar geçmiştir. Türk - İş, bugün görünürde hâlâ en büyük işçi organizasyonu durumundadır. Ancak işbirlikçe tutumuyla, artık Türk işçi sınıfını ve onun devrimci eylem gücünü temsil yeteneğini tamamen yitirmiş bulunuyor. Türk - İş'in karşısında bilinçli işçinin tek alternatifi olan DİSK, bilinçlenmenin gelişmesiyle birlikte kısa sürede etkinliğini de büyük ölçüde arttıracaktır.

Diğer yandan, emperyalist alem Orta Doğuya doğru bir çekilme içindedir. Son bunalım, petrol kaynakları ve stratejik mevkii bakımından büyük önem taşıyan Orta Doğunun yeniden önem kazanması, Türkiye'yi tekrar emperyalizm için önemli bir kilit nokta durumuna getirebilir.

Kıbrıs konusunda sessiz sedasız yürütülen müzakereler de aynı nedene bağlanabilir. Bir çözüme varılmak istendiği için, ister istemez Partimizin görüşüne uygun olarak cemaatler arasında yürütülen, fakat diğer yandan Amerikanın muhakkak baskısıyla ve NATO içinde bir sonuca ulaşılmak istenen bu müzakereler hakkında gazete haberleri dışında pek az bilgi vardır. Resmi ağızlar susmakta, kamu oyu aydınlatılmamaktadır. Bu durumda pazarlığın; Türk cemaatinin ve Türkiye'nin menfaatleri zararına işlediğini düşünmek zorundayız.

Diğer yandan, önümüzdeki dönemin önemini arttıran bir başka neden genel seçimler olmasıdır. Daha önce belirtildiği gibi AP gerilemektedir ve önümüzdeki seçimlerde tek başına iktidarı elde tutma olanaklarını kaybetmesi mümkündür. Bütün bunların sonucu olarak, önümüzdeki dönemin bugünkünden çok daha hareketli ve o nisbette sert geçeceği anlaşılmaktadır. Hem bunalımdan emekçi kitlelerin mümkün olan az zararla çıkmalarını sağlamak, hem de bunu emekçi kütleleri bilinçlendirmede yeni olanaklar olarak kullanmak Türk emekçi sınıflarının tek siyasi örgütü Partimiz için birinci hedef oluyor. Bu ise önümüzdeki dönemde çalışmalarımızı çok daha yoğunlaştırmamızı gerektiriyor. Gözler üzerimizdedir. Bizler, emekçi sınıfların ve onlarla birlikte bütün Türkiye'nin aydınlık geleceğini tek başımıza temsil etmekteyiz. Bunun bilinç ve sorumluluğu ölçüsünde Genel Merkez ve Teşkilât olarak, maddi manevi bütün varımızı yoğumuzu ortaya koymak zorundayız. Önümüzdeki seçimlere şimdiden hazırlanmalıyız.

Merkez Yürütme Kurulumuz, siz, Partimizin en yüksek kuruluyla birlikte görev süresinin sonlarına yaklaştığı şu sırada kalan günlerini bu bilinç ve azimle değerlendirmeye kararlıdır. Ve de, büyük kongremizde nöbeti devralacak yeni kurulların ve o kurulların liderliğinde bütün mahalli örgütlerimizin aynı azim ve bilinçle mücadeleyi sonuna kadar yürüteceklerine ve önümüzdeki hayatî dönemin, Türk emekçi sınıflarının milli bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinde çok önemli ve o ölçüde şerefli bir sayfa teşkil edeceğine inancı tamdır.

Saygılarımla.

Nihat Sargın
Genel Sekreter

III. Büyük Kongre Toplanıyor

Genel Yönetim Kurulunun son toplantısında III. Olağan Büyük Kongre'mizin süresi içinde yapılması kararlaştırılmıştır. Mahalli Kongrelerin tamamlanmasından sonra muhtemelen Ekim sonunda Türkiye İşçi Partisi III. Büyük Kongresi toplanacaktır.

Genel Yönetim Kurulu Toplantısında

AYBAR'ın Açış Konuşması

29 Haziran 1968 günü çalışmalarına başlayan Türkiye İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu toplantısı Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın konuşması ile açılmıştır. Aşağıda Genel Başkan'ın açış konuşmasının geniş bir özetini bulacaksınız.

"Genel Yönetim Kurulunun değerli üyeleri, sevgili kardeşlerim,

Genel Yönetim Kurulumuzun bundan önceki toplantısından bu yana gerek dünyada gerek Türkiye'de çok önemli olaylar cereyan etti. Bu önemli olaylardan bazılarına değinmek istiyorum. Hepsinin tüm olarak manzarası bize, zaten bir süreden beri görülen bir gidişin; dünyanın, insanlığın yeni bir çağın eşiğine geldiğinin işareti olarak görünüyor. Vietnam savaşındaki son gelişmeler, Amerika'da siyah - beyaz kavgasının çok şiddetli bir safhaya girmiş olması, ister batıda ister doğuda olsun gençlik hareketleri gösteriyor ki, dünyada paranın hâkimiyetindeki bürokratik tüketim düzenine karşı ve aynı zamanda bir başka yönden otoriter bürokratik düzenlere karşı toptan bir direniş vardır. Bu direnişin istikâmeti hürriyetçi bir sosyalist düzene doğru insanlığın gidişi olarak özetlenebilir. Olayları biz öyle değerlendiriyoruz. Hiç şüphesiz şu saydığım olaylar emperyalizmin artık dünya hegemonyasını sürdüremeyeceğini gösteren olaylardır. Meselâ Vietnam savaşı bunların başında. Kimsenin aklına gelmezdi ki, Vietnam gibi küçücük bir devlet koskoca Amerikayı dize getirecek, bir savaş verebilsin. Gene kimsenin aklının köşesinden geçmezdi: meselâ Kuzey Kore'nin Amerikan donanmasına mensup bir savaş gemisine el koyacağı ve Amerikanın buna karşı bir iki çıkış yaptıktan sonra boyun eğeceği. Ama oluyor. Beri yandan Amerikayı temelinden sarsan olaylar da, toplum kanunlarını yakından izlemeyenlerce pek tahmin edilmezdi. Irk ayrımının meydana getirdiği patlamalar ve buna paralel olarak fukara halkın haklarının savunulması yolunda girişilen gösteri tezahürleri dünyanın kapitalist mihver etrafında yürüyemiyeceğini, bu düzenin mutlaka değişeceğini ortaya koyan çok önemli olaylardır. Hele gençlik hareketleri bunun altını büsbütün çizdi. Gençler ne istiyordu? Bir takım talepleri var. Bizde, yurt dışında, doğuda, batıda gençler daha güzel bir dünya istiyor. Özeti bu. Genç nesillerin ne paranın tahakkümü altındaki bir düzenden; ne de ceberrut, tepeden inmeci, sosyalist bir düzenden fazla bir şey beklemedikleri, daha iyi bir dünya; insanın hürriyetini, maddi manevi yeteneklerini sonsuzluğa kadar geliştirebileceği bir düzenin kurulmasını istedikleri anlaşılıyor. Gerçekten batıdaki gençlik hareketlerine bakınız, bunlar açıkça isteklerinin başında bir düzen değişikliği olduğunu ifade ediyorlar. Ve kapitalist tüketim ekonomisinin yarattığı bu ahlâksız düzenin son bulmasını istiyorlar. Doğudaki gençler, dikkat edin; ceberrut bürokratik yönetimi reddediyorlar; hürriyetçi bir sosyalizm istiyorlar.Çekoslovak gençlerinin parolası bu idi, Polonyalı gençler de bunu istiyorlar. Son yıllara gelinceye kadar taşlaşmış bir manzara gösteren doğu bloku da demek başka bir sosyalizmin özlemi içinde.

Bütün bunlar güzel hayırlı işaretler. Bir kere emperyalizmin kapitalizmin devrini tamamladığını gösteriyor bunlar. Bir de bütün bu olaylar, sosyalizmin yeni bir istikâmette, yeni bir doğrultuda kendi içinde yenileşmesi lâzım geldiğine de işarettir. Önümüzdeki 2000 yılına kadar kalan otuz otuz iki senelik zaman, her halde insanlığın büyük değişmelere şahit olacağı bir zaman süresi olacaktır. Teknik, ilim, ilerleme hayalin sınırlarını dahi aşan bir hızla gelişiyor. Bu teknik imkânların, yalnız insanın tabiata hükmetmesi değil, topluma hükmetmesini, toplum düzenlerini de insanın çıkarlarına göre âyarlamasını sağlıyacak bir güç olduğunda şüphe edilmesin. Herhalde 2000 yılının manzarası, oralara kadar ulaşanlarımız göreceklerdir. 1968 senesinin manzarası ile hiç bir münasebet arzetmiyecektir. İnsanlar mutlu olmanın gerçekten ilk adımlarını 2000 yılında atacaklardır. Aslında kardeşler biz çok, çok daha geriyiz. Biz derken Türkiye'yi kastetmiyorum. Bütün insanlık çok çok geri. Tasavvur edin, bir tarafta atom çekirdeğini parçalamak gücünü elde etmiş, bir tarafta uzay yolculuklarına hazırlanıyor; öbür tarafta daha hâlâ mağara hayatı yaşayan insanlar var. Bu dengesizlik olacak iş değil. Bu insanların, insan olmaktan daha pek uzak olduklarını gösterir. Ama ikibin yılı, öyle umuyoruz ki, insanlığın ulvî hedefine ulaşmada kesin adımları attığı devir olacak. Yani bir yandan emperyalizmi, kapitalizmi tasfiye yolunda çok kesin adımlar atılacak; bir yandan da, milli kurtuluş savaşlarının zincirleme zafere ulaşması ve ileri toplumların kendi bünyelerindeki devrimler, gelişmeler sonunda, kapitalizme karşı ilk olarak ortaya çıkan otoriter sosyalizm, demokratik, insancıl, hürriyetçi bir hüviyete bürünecektir.

Demek ki günlük sıkıntılarımız ne olursa olsun güzel günler yaşıyoruz. İnsanlar hep yarınlara baktığı zaman mutlu olur. Biz de yarınların böyle güzel müjdelerini şimdiden görmenin mutluluğunu taşıyoruz. İşçi Partili olarak sevgili emekçi halkımızın gittikçe daha hızlı tempolarda uyandığını görmek, bize yalnız yarınlara bakarak değil, bugünlere bakarak da mutlu olmamız için haklı bir sebep teşkil ediyor.

SEÇİMLERDEN BAŞARI İLE ÇIKTIK :

Sevgili kardeşlerim,

Genel Yönetim Kurulunun son toplantısından sonra içerde hep bildiğimiz gibi çok önemli bir olay cereyan etti: Senato ve Milletvekili kısmî seçimlerine gidildi ve mahalli seçimler yapıldı. Seçimler yalnız

memleketi yönetmek için bir vasıta değildir. Seçimler hele kapitalist bir düzende mücadele eden sosyalist kuruluşlar için güzel göstergeler, en doğru göstergelerdir. Ancak seçimler aracıyladır ki, biz nerede idik, nereye gelebildik sorusuna kesin, rakama vurulmuş cevaplar verebiliriz."

Genel Başkan bundan sonra seçim sonuçları üzerinde durmuş; maddi olanaksızlıklara, iftira ve saldırılara rağmen Türkiye İşçi Partisinin kaydettiği ilerlemeye değinerek sözlerine şöyle devam etmiştir :

"Sevgili kardeşlerim,

Seçim sonuçları memnuniyet vericidir. Fakat 1969'da daha kesin sonuçlar almak zorundayız. Bunu nasıl başaracağız? Bu seçimler bir takım zaaflarımızı da ortaya koymuştur. Seçimler yalnız sosyalist akımların kapitalist bir düzendeki ilerleyişini rakkam rakkam ortaya koymaz; ayni zamanda hataları zaafları, geri kalmış noktaları da çırçıplak ortaya serer.

Bu seçimlerde biz nelerden şikâyetçiyiz? Evvelâ kâfi derecede bir parayı seçimlere tahsis edemedik. Biz ancak 100 - 120 bin lira civarında bir para ayırabildik seçimlere. Oysa AP'nin harcadığı para milyonlar hanesindedir. Yalnız Devletten 3.5 milyon almıştır. Adaylardan ve bağış olarak gördükleri mali destekler de hesaba katılınca çok büyük bir yekûn eder.

Bir parti böyle bir mali güçle seçime girecek, öbür parti 120 bin lira ile seçime girecek. Bunun eşitlik neresinde.

BAĞIŞ KAMPANYASI AÇMALIYIZ :

Kaldı ki, bir başka bakımdan da seçim eşit şartlar altında cereyan etmedi. Seçim emniyeti olmadı. Bırakın seçim emniyetini, yer yer can emniyeti olmadı. Bu şartlar altında seçime girdik. Bir de söylediğim gibi eşit olmayan mali imkânlarla seçime girdik.

1969 seçimleri son derece önemlidir. İktidarın değişeceği seçimlerdir. Bu seçimlere bizim böyle 100, 130 bin 200 bin lira ile değil öteki partilerle boy ölçüşebilecek meblâğlar tahsis etmek suretiyle girmemiz zarureti vardır. Bunu nasıl yaparız? Bunu yaparız arkadaşlar. TİP lilerin isteyip de yapmayacağı, başaramayacağı iş yoktur. Ben buna 7 - 8 senelik tecrübemize dayanarak inanıyorum. Lâf olsun diye söylemiyorum. Yaparız, yapabiliriz. Benim teklifim şu: Bütün illerimizde bağış komiteleri kurulmalıdır. Ne kadar çok komite kurarsak o kadar iyi. Üçer kişilik, dörder kişilik, komiteler kuracağız. Her komiteye o ilin bir semtini vereceğiz, bir mahallesini vereceğiz. Bu arkadaşlarımız o semtte o mahallede partili partisiz tefriki gözetmeden kapıyı çalıp TİP için bağış isteyecekler. Bunu İstanbul'da Kadıköy ilçemiz bir münasebetle denedi ve başarılı sonuçlar aldı. Arkadaşlarımız aynı şekilde konuşup hitap edeceklerdir vatandaşlarımıza. Diyeceklerdir ki: "Biz şöyle şöyle bir partiyiz. Demokrasinin kurulması tam bağımsız bir politika izlenmesi ve bu bozuk düzenin emekçiler yararına temelden değiştirilmesi için TİP'e sahip çıkmalısın. Yani senin hürriyetinin hakikaten savunulması için bizim varlığımız şart. Oysa bizim önümüzdeki seçimlerde eşite yakın bir mücadele verebilmemiz için senin malî yardımına ihtiyacımız var. Karşımızdaki partiler şu kadar devlet hazinesinden, şu kadar da aday adaylarından para alıyor. Nüfuzlu zengin firmalardan aldıkları bağışlar da ayrı. Vatandaş olarak, TİP taraftarı olursun olmazsın başka; fikirlerimizi beğenirsin beğenmezsin o da hakkındır. Kaldı ki, bizim fikirlerimiz beğenilecek fikirlerdir. Onu da merak edersen anlatırız. Tüzüğümüzü, programımızı veririz. Ama partili olmayan bir vatandaş olarak sırf Türkiye'de demokrasinin yerleşmesi için, Türkiye'de bağımsız bir siyasetin izlenmesi için Türkiye İşçi Partisine yardım etmek istemez misin?" diyerek bu vatandaşlardan para istiyeceğiz. Ve kendilerine diyeceğiz ki, "bir seferliğine istemiyoruz. 1969 seçimlerine kadar her ay senin kapını çalacağız. Gönlünden ne koparsa makbuldur. 1 lira ver, yarım lira ver, hiç verme o da makbulümüz. Belki gelecek ay geldiğimiz zaman düşünmüş taşınmış ve İşçi Partisine yardım etmek lâzım geldiğine sen de inanmış olursun" diyeceğiz ve arkadaşların böylece seferber olmasıyla 1969 seçimlerinin ilk adımlarını hemen önümüzdeki günlerde atmağa başlayacağız. Arkadaşlar, bunu sıkı tutarsak; yani arkadaşlarımız hakikaten sosyalistliğin ilk şartı Türkiye'de bugünkü ortamda ilk şartının bu komitelerde fedakârca çalışma olduğunu idrak ederlerse kavrarlarsa, ki kavrayacaklarına inanıyorum, bizim 1969 seçimlerine böyle 100 bin lira ile 130 bin lira ile değil öbür partilerle boy ölçüşebilecek bir meblâğla girmemiz mümkündür. Böyle bir kampanyanın açılması örgütlerimizin hızla güçlenmesine, tabana oturmasına da yardım edecektir.

HER SANDIK BAŞINA GÖZLEMCİ :

İkinci eksikliğimiz bu seçimlerde arkadaşlar; seçim sandıklarının başına gözlemci koyamadık. Seçim sandıklarının sayısına kıyasla bizim gözlemci koyabildiğimiz sandıkların sayısı gülünç derecede azdır. "Seçim kurulları var, onlar tarafsız kişilerden kuruludur; binaenaleyh bizim oylarımız da sayılmıştır" demeyiniz. 1968 seçimleri şunu ortaya koydu. Bugüne kadar, 1961'den bugüne kadar, bu şekilde, seçim kurulunun gözleri önünde, bir takım yolsuzluklar yapıldığı iddiası ileri sürülmemiştir. Bu seçimlerde bu iddia pek çok ileri sürüldü ve bir çok yerlerde bu yüzden seçimler iptal edildi. Ankara'nın göbeğinde boş sandıkların resmi çıktı, gazetelerde; hepiniz görmüşsünüzdür. Binaenaleyh gözlemci bulunduramamaktan ötürü biz bir çok oylarımızı kaybettik. Buna samimiyetle inanıyorum. 219 bin oy, kazadan belâdan kurtulan oylarımızdır. Ve üstelik bu 219 bin oy, müşterek oy pusulasıyla kazandığımız oylardır. Hele mahalli seçimlerdeki oylarımız. Onlar acaba ne oldu? Gözlemcisiz sandık kurullarının insafına terkettiğimiz oy pusulalarımız ne oldu? Pek çok şikâyetler dinledik: "Sandığa baktık, Türkiye İşçi Partisinin oy pusulaları yok." Bunu söyleyen inanmış arkadaşlar. "Sandık kuruluna gittik; aldık sandık kurulundan birini, içeri soktuk, haa efendim işte bakın Adalet partisinin pusulalarından birinin altına karışıvermiş" dediler. Gelen vatandaşımız Adalet partisinin pusulalarının altını mı arayacak? Kim bunları muntazam olarak masaların üzerinde bulunduracak, böyle hilelerin yapılmasını kim önliyecek? Bizim gözlemcilerimiz. Biz bu gözlemcileri bu seçimlerde söylediğim gibi her sandığa koyamadık. 1969 seçimlerinde her sandıkta gözlemci bulunduracağız. Bu meseleyi ciddiyetle ele almalıyız; alacağız.

Üçüncü nokta : Partimizin taban teşkilâtını 1969'a kadar iyice gözden geçirip, eksikleri, aksaklıkları, pürüzleri gidermemiz örgütlenme işine hız vermemizdir. Örgütlerimizi iyice tabana oturtmak ve halkla el ele çalışır hale getirmek için hiç bir fedakârlıktan kaçınmamalıyız ve de kaçınmıyacağız.

KÖYLERE GİTMEK GEREK :

Sevgili kardeşlerim,

Köylere gitmek, parti görevlileriyle köylere yerleşmek gerek. Bizim oylarımız daha çok köylerden geliyor. Bir kere seçmen kütlesinin çoğunluğu köylerde.

Türkiye İşçi Partisinin oy ortalama oranı köylerde yüksek. 1968 seçimlerinde bu gelişmenin daha hızlandığı muhakkaktır. Binaenaleyh biz köye gideceğiz, köyde yerleşeceğiz. Köy görevlilerini eksiksiz olarak tayin edeceğiz. Bütün köylerde "Ben İşçi Partiliyim" diyebilecek yürekli arkadaşlar vardır. Gezdiğimiz köylerden biliyoruz. Bir arkadaş çıkıyor "Ben İşçi Partiliyim" diyor. Zaten köylüler de söylüyor: "Burada filan sizdendir, İşçi Partili falandır". Gidiyorsunuz "Benim" diyor. "Sen Partiye kayıtlı mısın?" Yo, kayıtlı filan değil. Gönüllü olarak İşçi Partili. Bizim taban teşkilâtımız bu ellere devri teslim edilirse -ki edilmelidir- son derece güç kazanacağımız muhakkak.

Benim tekliflerim demek ki şu üç noktada toplanıyor:

1 — Bağış kampanyası açmak. Her ilde her ilçede ekipler kurarak bu kampanyayı ta 1969 seçimlerine kadar yürütmek;

2 — Seçim sandıklarına gözlemci koymak;

3 — Buna bağlı olarak da taban teşkilâtımızı köylere götürmek, mahallelere götürmek, yani parti görevlilerini fiilen tayin etmek.

Genel Başkan Mehmet Ali Aybar, bundan sonra, bu seçimlerin bir başka önemli olayı olarak nitelediği, AP'nin kaybı üzerinde durmuştur. AP ve CHP'nin mutlak oy ve oran olarak kayıplarını rakkamlara dayanarak ele alıp tahlil eden Genel Başkan, ayrıca DP döneminden bu yana seçmenin eğiliminin nedenleri üzerinde durmuş, AP'nin halka hiç bir şey vermediği halde bu eğilimi nasıl istismar etmeğe çalıştığını anlatmıştır. Aybar, ayrıca AP'nin seçim kanunları üzerinde değişiklik yapmak suretiyle iktidarını korumağa çalıştığını belirttikten sonra sözlerine şöyle devam etmiştir:

A.P. GELİŞMEMİZDEN TEDİRGİN OLUYOR :

Sevgili kardeşlerim,

AP iktidarı TİP'in gelişmesinden son derece tedirgindir. Öbür partiler de tedirgin ama onlardan bahsetmiyeceğim. AP, bilhassa komprador burjuvazinin, toprak ağalarının temsilcisi olan AP, bu gelişmeden son derece tedirgindir. Başbakan bir konuşmasında dedi ki: "Sizleri köylere sokmayacağız." Haktan, hukuktan Anayasa'dan bahseden Başbakan, Millet Meclisi kürsüsünden bir partiyi köylere sokmayacağını söyliyebiliyor.

Bu, bir plânın, bir kararın mevcudiyetini ortaya koyar. Adalet Partisi öyle zannediyorum ki, TİP'i halktan tecrit etmek için genel bir plân çerçevesi içinde hareket ediyor. Nedir bu plân? Bu plân seçim dönemine girmezden evvel, çok daha evvel, tatbik mevkiine kondu. İlk adımı Anayasamızın sosyalizme kapalı olduğu iddialarıyla atıldı: Bunu en yetkili ağızlar söyledi: Cumhurbaşkanı söyledi. Sonra Başbakan söyledi, öteki vekiller söyledi, hükümet erkânı söyledi. Seçimlerden çok daha evvel halkımızın kafasında bir tereddüt yaratılmak istendi. "Sosyalizme anayasamız kapalı; İşçi Partisi de sosyalist olduğunu iddia eden bir parti. Binaenaleyh partinin mevcudiyeti tehlikededir. Hükümet bu partiyi kapatma yoluna gidebilir, gidecektir" gibi bir intiba yaratılmak istendi. Biz bunlara gayet sert cevaplar verdik. Anayasanın sosyalizme açık olduğunu söyledik; mahkeme kararlarını zikrettik Meclis kürsüsünden, gerek Anayasa Mahkemesinin kararlarını, gerekse Kurucu Meclis zamanındaki beyanları dile getirmek suretiyle Anayasanın demokratik sosyalizme açık olduğunu ifade ettik.

Bütçe konuşmaları sırasında bu kampanya daha da hızlandırıldı. Ve ikinci safhanın hazırlıklarına geçildi. İçişleri Bakanı, bütçe Senato'da görüşülürken dedi ki: "biz İşçi Partisi hakkında bir takım vesikalar topladık. Bu vesikaları bütçe Mecliste konuşulurken getireceğiz ve bu parti hakkında hep beraber karar vereceğiz." Arkadaşlar, Adalet Partisinin böyle bir taktiği var: kendi başaramadığı işleri, kendisinin sorumluluğuna katılamadığı işleri Meclisin tümüne kabul ettirmeğe yönelir. Biraz sonra gençlik meselerinden bahsederken aynı yola bu konuda da baş vurduğunu göreceğiz. Adalet Partisi, istedi ki, bütün partiler muhalefet partileri Türkiye İşçi Partisini suçlasın, Mecliste tecrit etsin, bundan efkârı umumiye önünde de güç kazanacaktı, ve o derme çatma o, uydurma, iftira mahiyetinde olan belgeleri de, kimbilir belki Anayasa Mahkemesi önüne getirme cüretini, cesaretini bu umumî suçlamadan almayı tasarladı. Plânı bu idi. Ve hep bildiğimiz üzere Meclis bütçeyi müzakere ederken, İçişleri Bakanlığı bütçesini konuşurken İçişleri Bakanının tahrikiyle Adalet Partililer grupça arkadaşlarımızın üzerine saldırdılar, arkadaşlarımızı yaraladılar, Meclisin dışına atmaya teşebbüs ettiler. Ama hadiseler Adalet Partisinin hesapladığı gibi cereyan etmedi. Daha olayın üstünden on, oniki saat geçemeden ertesi gün Meclisin yaptığı toplantıda Adalet Partisi suçlu duruma düştü. Bir gece evvel böbürlenen İçişleri Bakanı kaçacak fare deliği arıyordu. Ve bunun bir tertip olduğu açıkca ortaya çıktı. Ama, Meclisteki bu saldırısıyla, İçişleri Bakanı dışardaki saldırılara yeşil ışık tuttu. Nitekim hemen akabinde burada gençlerin tertip ettiği Anayasa Mitingi üzerine Adalet Partililer saldırdılar.

Sonra İstanbul'da yapılan mitinge de saldırmaya teşebbüs ettiler, fakat çok düzenli hazırlandığı için ve büyük bir kalabalık huzurunda yapıldığı için tasavvurlarını kuvveden fiile çıkaramadılar. Burada Altındağ ilçesinin açtığı sergimize saldırdılar. Yenimahallede benim de bulunduğum İlçe kongremize saldırdılar. Ve saldırılar çorap söküğü gibi memleketin her köşesinde tekerrür etmeğe başladı. Büyük saldırı, seçimden önce Karadeniz sahilinde Fatsa'da oldu. Adalet Partililerin tertiplediği, kışkırttığı saldırılar oldu. Seçimler sırasında Kayseri'de, Çorum'da, Ödemiş'te saldırılar oldu. Bunları birer birer sayacak değilim.

Türkiye İşçi Partisi'nin başarılı sonuçlar alacağını Adalet Partisi gayet iyi biliyor. Hattâ diyebilirim ki haber alma imkânları bizden fazla olduğundan bizden iyi biliyor. Bunun için 1969 seçimlerindeki şansı-

mızı baltalamak için ellerinden her geleni yapacaklardır. Buna karşı bizim hazırlıklı olmamız, arkadaşlarımızın hazırlıklı olması, tahriklere kapılmaması gerekir.

TÜRKİYE ESKİ TÜRKİYE DEĞİL

Sevgili kardeşlerim, Türkiye eski Türkiye değil. Türkiye bir oluşum içinde, bir kaynaşma içinde. Bunun elle tutulur belirtileri, şu son günlerde cereyan eden gençlik olaylarıdır. Seçim kampanyamızda dikkat ettinizse biz gençlik meselesine, genç kuşaklara özel bir önem verdik. Dedik ki, kapkaç düzenine son verip sosyalizme gidecek mutlu düzeni kuracak olanlar nüfusumuzun genç kuşaklarıdır, genç işçilerdir, genç köylülerdir, genç zenaatkârlardır, genç memurlardır ve öğrencilerdir, aydın gençlerdir. Milletimiz genç, bir millet. Nüfusumuzun % 60'ından fazlası 30 yaştan küçük olanlardan meydana geliyor. Bunun için gençlere büyük önem vermek lâzımdır. Gençlerin, bu kapkaç düzeninden umdukları, bekledikleri hiç bir şey yok. Hattâ bu kapkaç düzenine sınıfsal olarak bağlı olan gençlerin de bu düzenden bekledikleri hiç bir şey yoktur. Dikkat ederseniz sosyalist hareketlerde bilhassa burjuvaziye mensup küçük burjuvaziye mensup öğrenciler büyük bir kitle teşkil ediyor. Hakikaten genç bir insanın hayattan bekledîklerini düşünün kardeşlerim. Genç bir insan neler bekleyebilir hayattan? Türkiye'de neler bekleyebilir? Genç bir insana bu umdukları bu düzen verebilir mi? Genç insan herşeyi yeniden ele almak ister. Genç insan herşeye itirazcıdır. İtiraz medeniyetin ilerlemenin anahtarıdır. İtirazsız bir düzen ölüme mahkûm bir düzendir. İtirazların dinlendiği, itirazlara kulak verildiği bir ortamda yaşamak ister genç adam. Öğrenimin anahtarı da budur. Öğrenim ilkokuldan tâ üniversiteye kadar itiraz demektir. İtiraz hakkı demektir. Bilinen şeylere itiraz etmek demektir. Öğrenimin ilk şartı bilinen şeylere itiraz edilebilme imkânlarını öğrencilere sağlamaktır.

İşte bizim düzenimizde öğrencilere bu imkânlar sağlanıyor mu? Sağlanmıyor. Öğrencilerimizin bu istekleri bilinmeyen şeyler değildir. Bugün ileri sürdükleri ve onları boykota, işgale iten nedenler, faktörler biliniyor. Hattâ Mecliste, arkadaşımız Behice Boran'ın söylediği gibi, Senatoda bu konu ile ilgili bir araştırma yapılmış, bir rapor düzenlenmiştir. Ama itiraza yer vermeyen bir sistem içinde yaşadığımızdan ötürü bunlara kulak tıkandı. Ve nihayet bunlar birikti, birikti ve gençleri, kendilerine özgü itiraz istemlerini kuvveden fiile çıkarmak durumunda bıraktı. Gençler fakülteleri işgal etti. Boykot kararları verdiler. Demirel hükümeti bu olayları Meclise getirdi. Neydi amacı acaba? Amacı, tıpkı Türkiye İşçi Partisi hakkında İçişleri bakanının Meclise dosya getirmesi gibi, bu meselede de, Meclisin tümüyle öğrencileri suçlamasını istiyor, Meclisten bir fetva almak, koparmak istiyordu. Neden? Bu fetvaya dayanarak gerektiği zaman öğrencilere karşı zor kullanacaktı. Ve Menderes'in düştüğü duruma düşmeyecekti. Diyecekti ki, muhalefetiyle iktidarıyla Meclis bir tüm olarak öğrencileri suçlamış ve Hükümete, suça karşı harekete geçme yetkisini vermiştir. Bunu demek istiyordu hükümet. Böyle bir fetva almak için genel görüşme açılmasını Başbakan istedi. Hattâ dedi ki, "sonuna kadar görüşülecektir; herkes istediği gibi tahditsiz konuşacaktır". Ve ilk gün Genel görüşme istemi henüz daha kabule sunulmadan yaptığı konuşmada Başbakan, "umuyorum ki hiç bir parti kanunsuzluğu burada desteklemeyecektir" dedi. Ama böyle olmadı. TİP ve CHP, Başbakanın bütün zorlamalarına rağmen gençlerimizi suçlu durumda görmediler. Keza öğrencilerin yönetime katılması konusunda da biz gayet kesin bir tavır takındık. Başbakan dedi ki, "Öğrencilerin yönetime katılması Anayasa böyle kaldığı sürece mümkün değildir. Anayasamızın 120. maddesi gayet açık ve kesin olarak yönetimin fakülte ve üniversite öğretmenleri tarafından yürütüldüğünü ifade etmektedir. Binaenaleyh Anayasanın bu hükmü değiştirilmedikçe öğrencilerin yönetime katılması mümkün değildir". Biz Mecliste buna da cephe aldık. Anayasamızın 120. maddesinin böyle anlaşılamıyacağını savunduk ve dedik ki, "huku kuralları vaz edildikleri maksada göre tefsir edilirler. Bu maksat çerçevesi ve ışığı altında değerlendirilir. 120. maddeyle üniversitenin özerkliği kime karşı korunmuştur? İktidara karşı Üniversite yönetimine hükümetçe müdahale edemez. 120. madde: Yönetim Üniversite öğretim organları tarafından yapılır diyor. Kime karşı bu? İcra uzvuna karşı, üniversiteyi korumak istemiştir. Üniversite bir bütündür. Üniversiteden öğrencileri ayırmak mümkün değildir. Yalnız öğretim üyeleri olan bir üniversite düşünülebilir mi? Öğrenciler de üniversite kavramı içindedirler. Ve özerklik yalnız dışa karşı, hükümete karşı idarenin tasallutlarına karşı değil, içe karşı da söz konusudur. Yani özerk üniversitede özerk bir yöntem, özgürcü bir yöntem, hoca ile öğrenci arasında hürriyetçi bir yöntem izlenmesi şarttır. Bunun en güzel tatbikatı nasıl olabilir?" İtiraz hakkı dedik. Öğrenimin öğretimin temel şartı itiraz etme hakkıdır, dedik. İşte o hakkı bizzat öğrencinin kullanabileceği bir düzenin kurulmasıyla, korunmasıyla olabilir. Bundan ötürü 120. maddeyi dışa karşı, hükümete karşı özerklik, ve kendi içinde özerklik diye anlarsak -ki başka türlü anlamaya imkân yoktur- o zaman elbetteki öğrencilerin bu istekleri Anayasanın 120. maddensinin lâfzına, ruhuna, prensibine katiyen aykırı düşmez; demokratik prensiplere katiyen aykırı düşmez; düşürülemez.

Sevgili kardeşlerim,

Adalet Partisinin bizim bu isteklerimize gösterdiği tepkiler malûm. Sözcümüz Behice Boran'ın konuşması biter bitmez Başbakan sinirli bir eda ile kürsüye fırladı. Ve dedi ki: "suç üstünde yakaladım tamam. Bunların maksadı anlaşıldı. Bunlar kanunsuz işler peşindedirler. Çünkü işte bakın öğrencilerin kanunsuz hareketlerini haklı buluyorlar. Üstelik de Anayasayı bildikleri gibi tefsir etmek suretiyle kanunları çiğniyecek bir davranış içinde bu kürsüden konuşuyorlar." dedi. Neymiş o? 171 sayılı kanun toplantılar sabahın filân saatinden akşamın filân saatine kadar yapılır. Mâbetler, kamu hizmetinin görüldüğü yerlerde toplantı yapılamaz v.b. Başbakan eğer bize cevap hakkı tanımış olsaydı hak ettiği cevabı elbetteki Meclis kürsüsünden alacaktı. Münazara ederim dedikten sonra yeterlik önergesi verildi mi akan sular duruyor. Başbakanın bu konuda ve daha ileri giderek bağımsızlık konusunda söylediği sözleri ancak oturduğumuz yerlerden cevaplandırdık. Mutadı olduğu üzere demagojiye, şantaja kalktı ve "ecdat kemikleri mezarlarında titriyor, Türkiye'ye hakaret ediliyor.

Evvelâ şu hususta anlaşalım Türkiye bağımlı mıdır, bağımsız mıdır? Eğer bağımlı ise bütün bu münakaşalara lüzum yoktur, gibi bir demagoji yaparak sözünü, "An-

cak vicdanları satılmış olanlar Türkiye'nin bağımlı olduğunu söylerler" diyerek bitirdi. Başbakana o kürsüden cevap vermek isterdik. Yeterlik önergesiyle AP çoğunluğu bize söz verilmesini engelledi. Bundan dolayı "satılık vicdan" meselesi cevapsız kaldı.

Türkiye'nin, Amerika'nın boyunduruğundan kurtulmasını isteyenlere, Amerikan firmaları mümessilliğiyle devlete sahte fatura çıkarmış olanların "vicdanları satılmış" diye hitap edebildiği ters bir ortamda yaşıyoruz. Mügalata ve şantajla gizlenemeyecek gerçekler vardır. Amerika ile ilişkilerimiz bu gerçekler arasındadır. Çoğu gizli ve yazılı bile olmayan elli küsur ikili anlaşma, Türkiye'nin egemenlik haklarını, bağımsızlıkla, eşitlikle bağdaşmayacak biçimde sınırlamaktadır. Bu bir gerçektir. Bu anlaşmalar arasında metinleri resmi gazetede yayınlanmış olanlar egemenlik haklarımızın ağır şekilde sınırlandığını açıkça göstermektedir: verilen silâh ve araçları Amerikanın izni olmadan kullanamayız. Yardımların kullanılışını denetleme bahanesi ile yurdumuza Amerikan heyetleri yerleşmiştir.

Hemen her Bakanlığın kilit noktalarında Amerikalı uzmanlar (!) çalışmaktadır. Türk toprakları üzerinde Amerikan askerî üsleri kurulmuştur. Sayısı 20 ile 30 bin civarında olduğu söylenen Amerikan silâhlı kuvvetleri yıllardır yurdumuza yerleşmiş bulunmaktadır. Amerikan heyetlerine ve silâhlı kuvvetlerine yargı, zabıta, gümrük, v.b. konularda egemenlik haklarımızı sınırlayan imtiyazlar tanınmıştır.

Bütün bunlar ikili anlaşmalarda madde madde yazılıdır. Bir devlet karşılıklı olmayan yükümler ihtiva eden böyle anlaşmalar imzaladı mı, tam bağımsız olmaktan çıkar. Amerika ile imzaladığımız ikili anlaşmalar, karşılıklı olmayan yükümlerle doludur. 20 yıllık tatbikat hukukdaki bu durumu, gerçeğe intikal ettirmiştir. Amerikan üslerinde cereyan eden olaylar hükümetin bilgisi dışında kalmıştır. Casus U-2 uçağı olayı; Lübnan çıkarması; Karadenizde düşürülen uçak olayı, bunların nazik diplomatik meselelere yol açmış olanlarıdır.

Bu siyasi ve askeri ilişkiler yanında, Türkiye ekonomik yönden de milletlerarası kapitalizmin sömürücü ve sınırlayıcı etkisi altında bulunmaktadır. Geri kalmış bir toplum durumunda olmak, esasen ekonomide ve giderek siyasette birtakım sınırlayıcı etkiler altında bulunmak anlamına gelir.

Gerçeği olduğu gibi görmek ve göstermek bu durumdan kurtulmanın ilk şartıdır. İkili anlaşmalar feshedilmeli, Türkiye Nato'dan çıkmalıdır. Esasen son gelişmelerden ve hele Fransa teşkilâttan çekildikten sonra Nato yaşama gücünü gittikçe yitiren, adeta sunî olarak ayakta tutulan bir ittifak haline gelmiştir. Milli savunmamızı, Milli Kurtuluş savaşları stratejisi ve taktiktiğine göre yepyeni esaslara dayandırmak zorundayız. Küçük bir devletin, büyük bir devletle askerî ittifak yapması halinde, bu ittifak daima büyük devlet lehine işler. Tarih bunun misalleri ile doludur. Güney Vietnam bizzat Kao-Ki'nin itirafları ile bunun en son misalidir.

Türkiye ikinci kurtuluş mücadelesi içindedir. Halkımız bu mücadelenin bilincine varmaktadır. Biz halkımıza gerçekleri anlatarak onun bu bilince varmasını daha hızlandırmak için şantajlara, tehditlere rağmen ödevimize devam edeceğiz.

Biz bunları yıllardır söylüyoruz, yazıyoruz. Bu gerçekleri Meclis kürsüsünden de açıkladık. İktidarlar daima mügalata ile, şantajla, tehditle cevap verdiler. Başbakan tarafından cevaplandırılmasını istediğimiz sorular, iki yıla yakın bir zaman Meclis gündeminde kaldı; sırası birkaç kere geldiği halde, başbakan veya onun yerine Dışişleri Bakanı kürsüye çıkmak cesaretini gösteremediler. İddialarımızın hiçbiri çürütülmedi çürütülemedi. Gerçekler mügalata ve demagoji ile örtülemez.

BUNLARIN HESABI SORULACAKTIR

Sevgili kardeşlerim,

Bunların hesabı bir gün sorulacaktır. Her şeyin hesabı soruluyor. Hem de bu dünyada. Öbür dünyaya kalmıyor. Bu dünyada bu işlerin bu suçlamaların bu namussuzca iftiraların, küstahlıkların Anayasayı hergün çiğneyip de demokrasiden yanayız, diye bu kürsüden bas bas bağırmanın elbetteki hesabı sorulacaktır. Ve o hesabı Türkiye İşçi Partisi soracaktır. Ve o hesabı bugün kanunsuz duruma itelenmek isteyen genç kuşaklar soracaktır. On parmağımız yakalarındadır. Ne kadar zaman geçerse geçsin. Bunların hesabını soracağız. Tâ Başbakanından emniyet müdürüne kadar. Kanunsuz Anayasaya aykırı ne kadar işlem yapmış insan varsa görevini kötüye kullanmış ne kadar insan varsa hepsinden hesap soracağız. Bu hesabı kişi olarak sorup sormamamız o kadar önemli değil. Bu hesabı bir akım olarak, halkın uyanışı olarak emekçi halkımızın yüzlerce yıldır çektiği çilelerin birikimi olarak ve bu hesabı güzel günlerin açılan kapısında ilk olarak soracağız. Sevgili kardeşlerim, önümüzdeki devrenin Türkiye İşçi Partisi için zahmetli olacağını söyledim. Fakat bir yönüyle de hiç şüphesiz zaman geçtikçe TİP'in güçlenmesi sonucunda zahmetlerimiz azalacaktır. Bugün, arzettiğim gibi 500-500 bin kişilik bir potansiyelimiz var. Biz bu potansiyelle gerçek örgütlenme bağları kurduğumuz ölçüde bize yapılacak saldırıların bizim çekeceğimiz zahmetlerin önünü alacağız. Bundan dolayı örgütlenme işine son derece hız vermeliyiz. Önümüzdeki aylar kongre aylarıdır. İlçe ve İl kongreleri yapılacaktır. İlçe ve il kongrelerinde bütün arkadaşlarımızın bir tek şeyi, partinin güçlenmesi partinin bu saldırılara göğüs gerebilecek bir seviyeye gelmesini düşünmeleri lâzımdır. Bunun için de bu kongreleri basma kalıp yapmayacağız. İlçe kongrelerini, il kongrelerini en ehil arkadaşları bulup iş başına getirmek için yapacağız. Buna muvaffak olduğumuz ölçüde şiddetleneceğini beklediğimiz taarruzlara mukavemet etme, yenme olanaklarına sahip olmuş olacağız.

Sevgili kardeşlerim, güç günler ve güzel günler birbirinden ayırt edilmeden gelir. Kötü ile iyi birbirine karışık olarak gelir. Gelişecek olanla, ölecek olan aynı olay içinde karşımıza çıkar. Biz gelişecek olanı, yaşayacak olanı iyi bulup teşhis etmek ve onu daha güçlü kılmak ödevini yerine getirdiğimiz ölçüde hem memleketimize, hem insanlığa karşı, hem de kendi kendimize karşı insanlık görevini yapmış ve bunun mutluluğunu duymuş olacağız. Hepinizi candan sevgilerle selâmlarım."

Gençlik Hareketleri Karşısında TİP'in Görüşü

Üniversite ve Yüksek Okul gençliğinin giriştiği boykot ve işgal hareketleriyle ilgili olarak Millet Meclisinde açılan "Genel Görüşme" de Türkiye İşçi Partisi grubu adına Urfa Milletvekili Behice Boran konuşmuştur. Başbakanın ayni konuda yaptığı dörtbuçuk saatlik konuşmaya da gene Türkiye İşçi Partisi adına Behice Boran cevap vermiştir. Bu iki konuşma aşağıda özetlenmiştir.

Behice Boran konuşmasına Üniversite ve Yüksek Okullarda meydana gelen boykot ve işgal olaylarının büyük önem taşıdığını belirterek başlamış ve meselenin "genişliğine ve derinliğine ele alınması gerektiğini" söylemiştir. Boran konuşmasına şöyle devam etmiştir:

"Bu boykot ve işgal olayları; bir sosyal huzursuzluğun, sıkıntının, aksaklıkların dışa vurulmuş tezahürleridir. Memleketimizde bir Yüksek Öğrenim ve Üniversite eğitimi meselesi olduğu, hattâ genellikle bir eğitim meselesi olduğu, hattâ eğitimin dışında bir gençlik meselesi olduğu öteden beri bilinmektedir. Bu sıhhatsiz, rahatsız durum, son senelerde sık sık kendisini belli etmiştir. Her yıl üniversiteye öğrenci alınma zamanları meydana gelen olaylar, Trabzon Üniversitesinde geçen yıl öğrencilerin, öğretimin aksaklığından, öğretmensizlikten şikâyetleri ve ileri sürdükleri talepler hep bilinmektedir. Kaldı ki, 1964'te Cumhuriyet Senatosu, Üniversite konusunda bir araştırma yaptırmak kararı almıştır. Bütün Üniversitelerin Yönetim kurulları ile, Öğretim üyeleriyle temaslarda bulunmuş, büyük bir rapor hazırlamıştır. Bu rapor Şubat 1966 yılında, yani şimdiki Adalet Partisinin iktidarında ve onun hükümetinin zamanında Senato'da uzun uzun görüşülmüştür. Binaenaleyh dertler çoktan beri ortadadır ve bilinmektedir."

Boran, sözünü ettiği Senato raporunu ayrıntılı olarak ele almış ve gençlerin olaylarla kamu oyuna mal olmuş taleplerinin bu raporda mevcut olduğunu ve gençlerin bu isteklerine, Üniversitelerin öğretim üyelerinin de büyük çoğunlukla katıldıklarını hatırlatmıştır. Boran konuşmasının bu kısmında özellikle üniversite gençliğinin öğrenim sırasında büyük mahrumiyetlere katlandığını belirterek sözlerine şöyle devam etmiştir:

"Bugün öğrencilerimiz ne istiyor? Bir defa öğrencilerimizin hareketinden şunu görüyoruz ki, kendileri gerçekten bir üniversite öğretimi yapmadıklarının farkındadırlar ve gerçekten bir üniversite eğitimi yapılmasını istiyorlar. Bazı çevrelerde, bazı gazetelerde şöyle görüşler ileri sürüldü. Efendim, gayet kolayından imtihan geçip, gayet kolayından diploma almak istiyorlar. Onbinlerce öğrenci arasında böyleleri de bulunabilir. Ama hareketin tümüne, defalarca basına aksettirdikleri dileklere bakarsanız ve bugün nihayet bir kitapçık halinde neşretmiş oldukları dileklere bakarsanız görülüyor ki, gençliğimiz hiç de öyle kolayca imtihan geçip, kolayca diploma alma peşinde değildir, tamamen aksine gerçek bir üniversite eğitimi istemektedir ve bugün bu eğitimi alamamak durumunda olmanın ıstırabı içindedir. Gençlerimiz bu bilince gelmiştir. Durum diğer bir hususu daha gösteriyor; diğer taraftan gençlerimiz bu üniversite eğitiminden geçtikten sonra da istikballerinin garanti altında olmadığını, bir aydın işsizliği ile karşı karşıya olduklarını anlamaktadırlar ve bunun de bir çaresinin bulunmasını haklı olarak memleket yöneticilerinden beklemektedirler. Bugün birçok sahalarda olduğu gibi, bu sahada da memlekette bir çelişki vardır. Bir taraftan kalkınmamız için yetişmiş, ihtisas sahibi olmuş elemanlara ihtiyaç vardır, diğer taraftan da böyle yetişmiş olan gençler iş bulamamakta ve aydın işsizliği diye bir mesele ortaya çıkmaktadır. Bu da işte aslında düzen bozukluğunun tecellisinden başka bir şey değildir."

Türkiye İşçi Partisi sözcüsü "Şimdi ortada objektif bir durum olduğuna göre ve meselelerin, dertlerin ne olduğunda hem öğretim üyeleri, hem öğrenciler mutabık olduğuna göre, somut teklifler nelerdir?" sorusunu ortaya atmış ve bu konuda Partimizin tekliflerini sıralamıştır. Bu teklifler özetle şunlardır:

GENÇLİK TEMSİLCİLERİYLE TEMAS

Bu durumda bizim somut olarak ilk yapacağımız teklif; üniversitenin yetkili organlarının biran önce gençlik temsilcileri ile temas kurmalarıdır. Bütün üniversitelere şâmil, meseleyi bütün üniversiteler adına konuşacak bir üniversite organı ile öğrencilerin temsilcileri biran evvel eşit şartlar altında eşit sayılarda masaya oturarak meseleleri karşılıklı konuşmalıdırlar.

Boykot komiteleri vardır, işgal komiteleri vardır, bu komiteler arası konsey vardır, icra organı vardır. Yani kendi aralarında örgütlenmiş bir manzara göstermektedirler. Ayrıca bu komite ve konseylerde hukuken teşekkül etmiş, resmî öğrenci, fakülte dernekleri de yer almaktadır, onların temsilcilikleri de bulunmaktadır. Binenaleyh üniversitelerin, demin anlattığım şekildeki bir organı bu öğrenci temsilcileri ile karşı karşıya gelerek bütün üniversitelere şamil olan meseleleri konuşmalıdırlar.

ÖĞRENCİLER YÖNETİME KATILMALIDIR

Bu bütün üniversitelere şâmil olmak üzere yapılacak olan görüşmelerde ele alınacak meseleler öyle görülüyor ki şunlar olacaktır: Birincisi, öğrencilerin yönetime katılması meselesi. Bu talebi haklı buluruz. Çünkü başka meseleler dolayısıyla da partim defalarca belirtmiştir, demokrasi sadece 4 senede bir sandıklara oy atmak meselesi değildir. Demokrasi, bütün bir toplum düzeni, bir toplum görüşü, bir toplum felsefesi meselesidir. Anayasamızın ruhu, prensipleri de böyledir. Demokrasinin tatbik edildiği bir memlekette toplumun her kesiminde, her örgütünde tabanın, idare edilenlerin idareye katılması, idarede söz sahibi olması, kararlara iştirak etmesi gerekir. Binaenaleyh üniversitenin yönetimine öğrencilerimizin demin söylediğim gibi etkin bir şekilde, eşit sayılarda katılması bu görüşülecek meseleler arasında olması gerekir.

ÖĞRETİM ÜYELERİNİN TAM SAAT ÇALIŞMALARI

Diğer bir konu, öğretim üyelerinin tam saat çalışması, dışarıda çalışmaması meselesidir. Elbette ki,

üniversite öğretim üyelerinden bütün vakitlerini üniversitedeki vazifelerine hasretmeleri beklenir. Ama biraz da hakşinas olmak lâzım. Bütün zamanlarını üniversiteye hasredebilmeleri için üniversite öğretim üyelerinin maddî, malî imkânlarını yükseltmek gerekir.

EMEKÇİ ÇOCUKLARINA ÖZEL KONTENJAN

Dördüncü nokta, burslar meselesi, yurtlar meselesi, öğrencilerin yaşama şartları meselesidir. Hiç şüphe yok ki, bursların hem sayısı fazlalaştırılmalıdır, hem miktarı fazlalaştırılmalıdır. Burslar çoğaltılırken, hem miktarca, hem sayıca, herhalde köylü çocuklarına da, işçi ve emeçi çocuklarına da üniversitede okumak fırsatını verecek surette bunlara özel kontenjanlar ayrılmalıdır.

YURTLAR PROBLEMİ, ÜNİVERSİTE SİTESİ

Yurt meselesini de münferit bir mesele olarak almamak icabeder. Aslında üniversiteler, bir üniversite sitesi olarak kurulmalıdır. Üniversiteler lâboratuvarları, kitaplıklarıyla beraber aynı derecede önemli olarak konferans salonları, toplantı salonları, tiyatro ve sinema salonları, spor sahaları, öğrenci yurtları, lokantaları, kafetaryaları ile beraber bir organize bütün, uzvî bir bütün olarak teşkilâtlandırılması düşünülmelidir.

ÜNİVERSİTEYE GİRİŞ PROBLEMİ :

Diğer bir mesele, üniversiteye giriş meselesidir. Bugün öğrencilerin üniversiteye girişleri ne kabiliyetlerine göre olmaktadır, ne de isteklerine göre olmaktadır. Öğrenciler hep bildiğimiz gibi 4 - 5 yere birden müracaat etmekteler, 4 - 5 imtihana birden girmekteler ve sonra mecburen hangisinde kendilerine sıra gelirse o yeri almaktadırlar. Bu bir yatırım israfıdır, eleman israfıdır. Binaenaleyh üniversitelere giriş şeklini de değiştirmek ve öğrencilerin kabiliyetlerine, zekâlarına, kendi istidatlarına ve isteklerine göre şubelere, kollara girmesini sağlıyacak bir eleme sistemini bulmak gerekir.

YENİ ÜNİVERSİTELER KANUNU DEMOKRASİYİ GERÇEKLEŞTİRMELİDİR :

Öğrencilerle özerk üniversite organları arasında yapılacak bu çeşit görüşmelerden gayri ikinci bir safha olarak yapılacak şey, kanaatimizce, yeni bir üniversiteler kanunu hazırlanmasıdır. Bu yeni üniversiteler kanunu, üniversitelerin kendi iç işleyişlerini demokratik esaslara oturtan bir kanun olmalıdır. Öğrenciler yine eşit şartlarda ve eşit sayılarda bütün yönetim organlarına katılmalarıdırlar, asistanlar katılmalıdırlar, doçentler katılmalıdırlar ve akademik statü farkları, bir üst statüde bulunanların daha aşağıdakilerine adeta diktatörce tahakküm etme vesileleri olmamalıdır.

BÜTÜN EĞİTİM POLİTİKASI VE UYGULAMALARI YENİ BAŞTAN ELE ALINMALIDIR :

Üçüncü kademede yapılması gereken iş, kanaatimizce, bütün eğitim politikasını ve uygulamasını ele almaktır. Üniversite eğitimi ve öğreniminin orta öğrenimden ayrı mütalâa edilemiyeceği tabiîdir. Liselerimizden gençlerimizin gerçek anlamda bir üniversite öğrenimi yapacak seviyede çıkmadığı bilinmektedir. Bazı liselerde verilen diplomaların üzerine hocası, öğretmeni bulunamadığından dolayı, fizik, matematik veya kimya okumamıştır, diye kayıt düşülmektedir. Nasıl olur? Liseyi bitiriyor, o dersleri okumamış çocuk. Ondan sonra o çocuk üniversiteye girme imtihanını kazanamıyor. Kazandığı takdirde de muvaffak olamazsa kabahat onun mudur? Binaenaleyh, üniversite meselesi kadar bütün bir eğitim meselesi vardır, özellikle bütün bir orta öğretim meselesi vardır. Bugün Başkent Ankara'da dahi liselerde boş dersler olmaktadır. Orta öğretimde de sınıflar gayet kalabalıktır, öğretmen fıkdanı vardır; öbür taraftan üniversiteden çıkan gençler, hattâ sosyal ilimlerden çıkanlar, yani öğretmen olabilecek gençler, vazife bulamamaktadır. Orta eğitimi çeşitlendirmek lâzımdır. Klâsik, akademik liselerden ziyade, teknik ve meslekî okulların hem sayısını, hem konular bakımından çeşitini arttırmak lâzımdır. Bu suretle de bilhassa köylü kitlelerinden genç kuşaklara, çocuklara ve yoksul halktan çocuklara tarımdan gayri kollarda yetişmek, başka mesleklere intisap etmek fırsatları verilmeklidir. Bugün kabul edilmek lâzımdır ki, köylerdeki nüfusumuzun çocuklarına ve gençlere değil üniversite öğretimi, orta öğretim kolları dahi kapalıdır. Binaenaleyh, meslekî ve teknik okulların hem sayısını hem konu bakımından çeşitini arttırmak ve bunları bilhassa köylü yeni kuşaklara, yoksul emekçi, halktan gelen çocukların yeni yeni mesleklere intisap edebilmeleri için açmak gerekir ve nihayet bu eğitim politikasının yeniden görüşülmesinde ve tesbitinde bir teklif olarak bir eğitim şûrası toplanması düşünülebilir.

EĞİTİM POLİTİKASI KALKINMA PLÂNI İLE UYUŞTURULMALIDIR :

Ve nihayet dördüncü kademede, eğitim politikasının kalkınma plânı ile uyuşturulması meselesi gelmektedir. Deniliyor ki, üniversite eğitim meselelerinin öyle kalkınmayla, kalkınma yöntemiyle bir alâkası yoktur. Eğitim politikasının plânla alâkadar olduğu Devlet Plânlama Teşkilâtınca öngörülmüştür. Plânda belirtilmiştir, her dalda ne kadar uzmana, ne kadar yetişmiş elemana ihtiyaç vardır. Çünkü önceden öngörmemiz ve hesaplamamız lâzım gelir. Türkiye'nin kalkınması ilerledikçe kaç doktora, kaç veterinere, kaç ziraat mühendisine, ziraat memuruna, kaç sağlık memuruna, kaç teknisyene vesaireye ihtiyaç olacaktır? Plân demek budur zaten. Plânın başka mânası yok, bütün bunları koordine etmek, uyuşturmak demektir. Hem nicelik bakımından, sayı bakımından uyuşturulması gerekir, hem de nitelik bakımından.

EĞİTİM MESELELERİNİN KALKINMA FELSEFE VE POLİTİKASIYLA İLGİSİ :

Ve nihayet, en son olarak en geniş meseleye geliyoruz. Bütün bu üniversite eğitimi, temel eğitim meseleleri, sayı ve nitelik bakımından plân, kalkınma plânı ile ilgili olduğu gibi daha temel olarak kalkınma felsefesi ve politikasıyla da ilgilidir. Şimdi yine bana demesinler, "Efendim doktriner görüşten, ideolojik görüşten hareket ediyor" diye. Çünkü yine aynı rapordan, Senatonun araştırma raporundan bir yer vereceğim. Senato araştırma raporunda belirtiliyor, mehazlar, kaynaklar veriliyor. Açığa vuruluyor ki bugün Türkiye'de gerek orta öğretimde, gerekse yüksek öğretimde öğrencilerin yığınağı sosyal ilimler denilecek ilimlerdedir. Yani edebiyat, felsefe, tarih, coğrafya, filoloji, sinoloji vesaire. Teknik ve fen kollarında ise öğrenci azlığı vardır. Ve işaret olunuyor: Bu bir fasit daire veya çelişki doğuruyor deniliyor. Teknik ve mesleki elemanların fik-

danı, eksikliği kalkınmayı köstekliyor, gerekli elemanları bulmak zor oluyor. Ama diğer taraftan da deniliyor, öğrencilerin bu şekilde dağılmış olmasının, yani öğrenci çokluğunun teknik ve mesleki ve fen kollarında değil de sosyal ilimler denilen kollarda toplanmasının, yığın haline gelmesinin de esas sebebi Türkiye'nin az gelişmişlikten kurtulamamış olması, hızla sanayileşmemesidir. Demek ki, mesele dönüyor, en sonunda kalkınma politikasına, yöntemine, sanayileşme yöntemine dayanıyor. Türkiye hızlı bir kalkınma yoluna girmedikçe, ne yeteri sayıda teknik ve meslekî eleman yetişecektir, ne de kalkınma için gerekli elemanlar bulunacaktır. Yani bunlar bu iki şey, birbirini etkiler durumdadır. Ama elbetteki, ilimde bağımsız faktör denilen faktör, sanayileşmenin hızlanması, kalkınmanın hızlanmasıdır. Sanayileşme, kalkınma hızlanırsa ve bir de plânda nicelik, nitelik bakımından gerekli uyumlar yapılırsa o zaman öğrencilerin teknik ve mesleki kollara kayması mümkün olur. Halbuki iktidar partisinin programına aldığı ve uygulamak istediği kalkınma yöntemiyle böyle bir hızlı sanayileşmenin gerçekleşmesine imkân yoktur. Özel sektör eliyle sanayileşmeye yönelmek montaj sanayii ile, ambalaj sanayii ile sanayileşmeye kalkmak, devletin fonlarını, kamu gelirlerini, gene kamu giderleri için harcamak bir Anayasa zorunluğu olduğu halde beş yılda 7 milyara yakın fonları özel sektöre aktarmayı öngörmek Türkiye'nin kısa zamanda sanayileşip az gelişmişlikten kurtulmasını sağlıyacak bir yöntem değildir. Binaenaleyh sayın Başbakanın ne kadar da hoşuna gitmese sonunda dönüyor, dolaşıyor mesele bir düzen meselesi olarak ortaya çıkıyor. Düzenin bozuk olduğu hiç değilse şu eğitim meselesinde, üniversite meselesinde, şu Senatonun yapmış olduğu araştırma raporuyla meydana çıkmıştır. Mesele, onu, bunu şahıs olarak nitelemek değil sistemin niteliğini anlamak, onun bozukluğunu anlamak, onu değiştirmektir. Eğitim ise kendi başına bağımsız bir saha değildir. Toplumun bütün kesimleri birbirine bağlıdır, birbiriyle karşılıklı etki halindedir. Binaenaleyh eğitimdeki temel politikayı ve uygulamayı değiştirip rayına oturtmak memleketin kalkınmasını doğru rayına oturtmak, birbirinden ayrı mütalâa edilmez ve kalkınma doğru rayına oturmadıkça da bu meseleler kökünden halledilmez. Bununla beraber tekrar edeyim, bugün ortada mevcut bir mesele vardır. Hiç değilse bugünkü şartlar altında ne yapılması mümkün ise onun yapılabilmesi için, üniversitedeki duruma son verilebilmesi için üniversite organlarının yetkili temsilcileriyle bir araya gelip biran evvel bu şartlar altında neler halledilebilir, hiç değilse kısmen bunların görüşülmesi ve bir sonuca bağlanması gerekir. Saygılarımla.

BORAN'IN İKİNCİ KONUŞMASI

Başbakan Demirel'in dörtbuçuk saat süren konuşmasından sonra, Türkiye İşçi Partisi grupu adına söz alan Behice Boran; Başbakanın, gerek genel olarak gençlik olaylarına, gerek Partimize karşı yönelttiği ithamlara cevap vermiştir.

Boran, Başbakanın meselenin derinliğine inmeden işi bazı tahrik ithamları ile geçiştirmek istediğini belirterek şunları söylemiştir :

"Faili ne arıyorsunuz buradadır" gibi bir cümle, sorumsuz olarak bir partiyi bu kürsüden suçlamak teşebbüsü, bir hükümet başkanının sahip olması gereken ciddiyetle hiç de telif edilemiyecek gayri ciddi bir beyan ve davranıştır."

Boran, Başbakanın bu ithamı üzerinde durarak, gençlik hareketlerinin asıl nedenleri olan sosyolojik şartları uzun uzun anlatmıştır. Boran'ın bu konuda yaptığı bilimsel açıklamalar, AP'lilerin müdahaleleriyle karşılanmıştır. Türkiye İşçi Partisi sözcüsü, birinci konuşmasında sözünü ettiği, gençlerin isteklerini tekrarladıktan sonra, bu isteklerin hepsinin haklı olduğunu belirtmiştir. Bu arada Boran, Başbakanın gençleri suçlamak eğilimine de değinerek; kanunların ve Anayasanın karşısında gençlerin başvurduğu hareketlerin suç olamıyacağını anlatmıştır. Boran, Başbakanın üniversite öğretim üyelerinin dışarda da çalışmasını savunan görüşlerine de cevap vererek; üniversite öğretim üyelerinin bütün zamanlarını üniversitelerine hasretmeleri gerektiğini anlatmıştır.

Türkiye İşçi Partisi sözcüsü sözlerini şöyle tamamlamıştır :

"Son olarak sayın Başbakanın söyledikleri arasında bir konu dikkatimi çekti, onun üzerinde durmak istiyorum.

"Üniversite öğrencilerinin, hakikaten öğrencinin ve üniversitenin dolayısıyle topyekün memleketin menfaatine uygun şekilde teşkilâtlanmasını sağlıyacak yeni bir mevzuata ihtiyaç vardır" buyurdular. Bu çok yuvarlak ve biraz müphem bir beyanat. Eğer bundan, öğrencilerin yeniden teşkilâtlandırılmak gayesiyle yeni kanunlar getirilip, öğrenci teşekküllerinin tekrar hükümetin kontrolü ve direktifleri altına sokulması, kastediliyorsa, hemen beyan edeyimki, bunun kesinlikle ve açıklıkla karşısındayız. Artık eski devre dönülemez. Öğrenci derneklerinin hükümetten direktif aldığı, onun kontrolü altında hareket ettiği bir devre dönülemez. Buna maddeten imkân yoktur. Hem bu Anayasaya aykırıdır, hem de toplumumuz öyle bir gelişme safhasına gelmiştir ki, bütün dünyada olduğu gibi, memlekette de gençlik, bağımsız, hiç değilse muhtar, bilinçli bir demokratik kuvvet olarak belirmektedir. Bunu suni tedbirlerle, kanuni tedbirlerle önlemeye kalkmak, ilerde daha büyük patlaklara, patlamalara sebep olabilir."

Boran bu son sözlerinin her zaman olduğu gibi Başbakan tarafından bir "tehdit" sayılmaması gerektiğini, toplumun objektif, zorunlu gelişme kanunlarının bir sonucu olarak meydana gelebileceklerini anlatarak sözlerini gitirmiştir.

Açıklama

Tip Haberlerinin bu sayısı 15 günlük bir gecikmeyle çıkıyor. Bu gecikmenin iki nedeni var :

1 — 2Haziran seçimlerinin, hiç olmazsa, Senato ve milletvekilleri seçim sonuçlarını kesin olarak vermek istedik. Bilindiği gibi sonuçların alınması gecikti. Bekledik. Fakat, Senato ve Milletvekili seçim sonuçlarını 1965 seçimleriyle ve öteki partilerle karşılaştırmalı bir tablosunu verebilmek olanağını sağladık.

2 — Bilindiği gibi TİP Haberleri 15 günde bir yayınlanıyordu. Fakat olağanüstü olayların meydana geldiği bir dönemde bir ay içinde üç sayı yayınlanmış ve bir sayı öne geçilmişti. Şimdi bu zarurî gecikmeyle TİP Haberleri normal yayın sayısına girmiş bulunuyor. Ve bundan böyle de her ayın birinde ve 16'sında muntazam yayınına devam edecektir.

TİP Haberleri

EMEKÇİ HALKTAN PARTİSİNE

PANCAR TARLASINDAN YAZIYORUM :

Yüksek Makamınıza Ankara

Sayın genel Başkanımız Mehmet Ali Aybar

Saygılarımızla selâmlarımı sunar Ellerinden öperim.

Sayın Başkanımız Radyolarda sizin konuşmazı dinnediğimiz halde çok bir Acı duyuyoruz. Ben Kendim 27 yaşındayım. 4 çocuk babasıyım. Bir Annem Var Bir Babam 8 nüfusun 2 Karışlik toprağım olmadğı için Zenginlere yarıcılık yapmaktayım. ağam sabahleyin gelip Kapımı dövüyor Kalk tarlaya git Pancar tarlasına Benim malıma Bak pancarı bekle ve kaz. Bir itiraz edemiyorum itiraz etsem Ekinimi elimden Alıyor. Alırsa Acımdan ölüyorum. Size şu sözümü Arzuluyorum. Adelet Partisi ve C.H.Partisi Radyolarda Bazen yalan söylerken Bir yandanda bazen mebuslarımız Köymüze gelip utanmadan Bize Reynizi verim fakat millet Ar'ık uyanıktır. gerek Adelet partisi gerek Halk partisi mebusları Arabaya binip Kahveye gelip bizi Kandırıyorlar. Biz Köylü olarak Kimse sufatlarına Bakmıyorlar. Köylüler Bütün sizin Radyolarda Konuşmanızı bekliyorlar ve elimizden geldiği Kadar sizinle Beraber çalışıyoruz. Zenginin malı çok Bana ne Zenginin Aklına yatarsa malını yarıcılığa verir yatmasa vermez. Bazen Konuşuyoruz Bize diyorlar Biz zengin adamız. Siz nesiz öyl eya Kendi müslüman Adam Biz Komınısuğ bu söz onlara gelir. Asla Komınıs zengin zümre gayir tabakası değil Bu mektubu pancar tarlasında canım sıkıldı size derdimi ifade ediyorum sizinle Beraber El ele verip çalışacağız

Cevabınızı Beklerim Sayğılarımla Hoşça Kalın

★

ARTIK ÇİLE ÇEKİLMİYOR

Kendim Köyde İşçi Parti delegesiyim onun için Beni istemiyorlar. Elimden geleni size yardım edecem Artık çile çekilmiyor.

Allah Kimseyi fakir etmesin ederse canını Alsın Bundan Hayırlıdır. Kendim Köy Berberiyim Bir adamı senelik tıraş ediyorum 15 kilo Buğdaya senede 25 kilo Buğday Alıp 8 nüfusu nasıl Besliyeyim Kavurma, odun parası duz sabun Kaz Kibrit Elbise yecek içecek parası çıkmıyor şunu ifade ediyorum ki tarlam olsa gider Kendi Alemle çalışır Efendi gibi yaşarım. Netekim Bir mezarlık toprağım yok bir ölümüz ölse dahi Elâzığ Asri mezarlığa vesayitle götürüyoruz. parası olan götürür olmayfan Kırda Bayırda toprağı Hemen eşip üçtane ağaç atıp üstünü örtüyoruz zengin öyle değil zengin ölüsünü merasımla defin ediyorlar Birde şunu size ifade ediyorum size Kende Babam Bilerek yaziyorum Kendim Berberim Bir usturayı Keskin etmek için Bileği Elimden düşüp kırıldı param yoktur Arazim olsa param olur. gittim Ağama El Pençe durdum ağa Bana 25 lira para ver Bir usturayı keskin etmek Bileği getirteyim Bana dedi işçi partisine Başkanı Ben Ağladım dedim Allah varken gam yoktur mektup yfaz Ankaradan sana Bileği yollasın işçi parti fırsat sizin para vermedi Berber Arkadaşımın ustura bilgisinen Harmana kadar idare ediyorum. Başınızı Ağrıtım çok derdimi yazamadım.

Adresim : şudur Yalçın Garacı Şen Berberi Memet çelik elile Könk Yenikapı

★

«PARTİNİZO İLTIHAKIMI BİLDİRİRİM...»

TİP Yönetim Kurulu Üyesi Yaşar Kemal Beye

Sayın Yaşar Kemal Bey, 22/5/1968 Günü saat 20/35, de Partilerin probaganda Saatinde, Siz Yüksek Zataliniz konuştunuz, Nekadar muazzam nekadar yerinde ve nekadar gizli olan sömürmelerin, hepsini açık açığa meydana koymanız bu Milletin hakkına tecaviz edenlerden nefretle, sıyrılıp bir kere daha tora düşmemenin yolunu ancak ve ancak sizlerin İmanlı çalışmalarınızla, saadete, Yeni bir Türkiye Hükümeti, olarak Avrupayla yarışa katılacağınıza İmanla vijdanın bir olarak çalışacağınıza kani olup. Bu mektubu sevinjle Sizlere yazmayı ve Sizlerin kuvai maneviyatınızı kuvvetlendirmek için Kendime bir borç bildim.

Bu mektubu yazarken bilseniz ne kadar Kendime gurur, ve heyecan dolu olan Kalbimi, size bağlantı hislerimi bir türlü tarif edemem. Ben Kendi Şahsi itibarımla, bu söylemiş olduğunuz gizli gebe olanlar açıkça bir gün meydana çıkacaklardır ve çıkacağız.

Bu kısır çalışmanın ne demek olduğunu, daha tez günlerde Kendileride bileceklerdir, amaki bu Millet nice padişahları, boğdu neçe kahramanları, yere gömdü, ve neçesinide gömecektir. ATATÜRKÇÜLÜĞÜN, ne demek olduğunu filhakikat daha bilmeyenler vardır. Baştaki çalışanlar efendi olurlarsa, Millet'de daha efendi olurlar. Adaletin kapusu açılırsa Hapishanelerin kapusu kapanır. Bunlar hürriyetine sahip olan bir yerde toplanır. işte bu Hürriyetin bağı ve kitlesini sizin partiden doğacağını terennüm etmeden şimdiden temenni eder T.İ.P. sine bol şanslar dile, ilerde olumlu bir yaratılış ve T.C. Hükümetinin kaderini Siz İşçi Partisi olarak alacaksınız. Dikkatli olunuz azimli çalışınız şimdiden T.İ.P.'ni ve Sizin maneviyanizin kuvvetli olması, iradenize laik Biz işçilerin adına candan tebrik eder (22) oyumla birlikte Partinize iltihakımı bildirir, hayırlı başarılar dilerim. Saygılarımla.

★

BU PARTİ SİZİN PARTİNİDIR...

Divriği
MAKSUT AYGUN
27/5/1968

Çok Muhterem genel Başkanımız sizler bu işçi partisini kurup bizlerin dertve dileklerini dile getirip işçiler için uğraşan tek parti olduğunuz için sizlere başarılar diler bütün kalbimizle muvaffakiyetler diler memleket için huzur verecek bağışlarınızı allahtan dileriz. Bizler kırk bin Türkiye sağlık işçisi olarak hepimiz sağlık teşkilâtında çalışan işçiler osmanlı devrinden beri değişilmeyen bir kanunla senelerden beri az ücretle çok çalışan insanlarız radyo konuşmalarınızda bizlerinde dert ve davalarını dile getirerek konuşmalarınızda yer vermenizi dileriz.

bütün kalbini sizlere bağlayan bu işçilerin hakve davalarını dile getiren hiç bir parti yok olmasına rağmen sizlerden bir ümit bekleriz. işçiler dar gelirliler emekçiler bütün hayatı boyunca sömürülmey emahkûm olanlar bu parti sizlerin partisidir hep bu partide toplanalım.

★

«40 OYLA İŞTİRAK ETMEKTEYİZ...»

ÜKKEŞ KAVAK

Sayın Genel Başkanım mehmetali aybar

Selamlarınızı bildirirken sizin partınızı bulunan işçi partisin eköyümüz adına 40 oyla iştirak etmekteyik ve bizi at kendim işçi partisi başkanı olmak istiyorum şimdiki

1965 Genel Seçim Sonuçlarıyla 1968 Kısmî Senato ve Milletvekili Ara Seçim Sonuçlarının Karşılaştırmalı Tablosu

TİP haberleri ekidir

SENATO SEÇİ

İLLER	Geçerli oy sayısı 1965	Geçerli oy sayısı 1968	Adalet Partisi 1965	%	Adalet Partisi 1968	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1965	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1968	%
Adıyaman	70.134	82.240	29.309	41.8	45.457	55.4	18.711	26.7	32.255	39.6
Aydın	180.159	150.678	130.247	72.3	94.308	62.6	37.771	21.0	34.366	22.1
Balıkesir	243.134	214.959	152.847	62.9	129.191	60.1	69.040	28.4	61.278	28.5
Bilecik	52.350	49.610	29.793	56.9	25.421	51.0	16.315	31.2	16.605	33.5
Bitlis	37.878	41.066	18.644	49.2	21.966	53.5	6.608	17.4	16.591	40.4
Bolu	134.229	126.134	79.537	59.3	83.600	66.3	29.921	22.3	26.596	21.0
Çankırı	78.263	77.283	44.151	56.4	38.081	49.3	12.546	16.0	12.590	16.3
Çorum	144.920	128.701	73.486	50.7	53.961	41.9	35.066	24.2	25.227	19.6
Edirne	95.335	95.084	53.736	56.4	48.985	51.5	29.180	30.6	29.469	31.0
Gaziantep	148.482	143.001	76.799	51.8	61.996	43.4	56.133	37.9	40.172	28.1
İçel	150.413	140.922	89.569	59.5	71.587	50.8	48.358	32.2	41.904	29.0
İzmir	403.948	339.282	251.189	62.2	185.541	55.7	120.337	29.8	101.104	29.8
Kastamonu	147.572	138.783	90.738	61.5	66.723	48.1	29.315	19.9	29.208	21.1
Kırklareli	87.606	83.585	53.104	60.6	44.492	53.2	27.123	31.0	26.850	32.1
Kırşehir	56.582	57.553	14.074	24.9	19.664	34.2	10.912	19.3	8.002	13.9
Konya	313.126	292.590	169.612	54.2	145.353	49.7	78.308	25.0	51.349	17.5
Malatya	133.636	119.796	38.350	31.0	31.134	26.1	63.310	51.2	55.893	46.7
Manisa	246.493	203.448	160.713	65.2	122.271	60.1	61.760	25.1	50.095	24.6
Maraş	115.531	129.055	55.640	48.2	59.479	46.1	27.609	23.9	32.017	24.8
Nevşehir	60.565	53.398	28.660	47.3	22.665	42.4	15.497	25.6	9.803	18.4
Ordu	150.094	166.611	79.845	53.2	69.063	41.5	54.275	36.2	57.294	34.4
Sinop	77.076	82.927	26.742	34.7	31.007	37.4	20.763	26.9	25.531	30.8
Sivas	208.038	195.554	82.060	39.4	73.175	37.5	69.172	33.2	64.511	33.0
Zonguldak	222.567	213.912	145.975	65.6	112.413	52.6	54.706	24.6	50.562	23.6
TOPLAM	**3.558.131**	**3.325.188**	**1.974.820**	**55.5**	**1.657.533**	**49.8**	**992.736**	**27.9**	**899.272**	**27.0**

MİLLETVEKİLİ S

İLLER	Geçerli oy sayısı 1965	Geçerli oy sayısı 1968	Adalet Partisi 1965	%	Adalet Partisi 1968	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1965	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1968	%
Adana	248.008	232.204	133.799	53.9	107.441	46.3	88.229	35.6	76.114	32.8
Çorum	144.920	125.364	73.486	50.7	57.266	45.6	35.066	24.2	33.172	26.5
Diyarbakır	110.756	126.421	31.936	28.8	59.892	47.4	25.695	23.2	10.239	8.1
İstanbul	623.536	458.648	331.447	53.2	226 871	49.5	185.479	29.7	140.434	30.6
Urfa	118.841	105.921	41.486	39.9	55.771	50.2	36.307	30.1	33.210	30.4
TOPLAM	**1.242.061**	**1.048.582**	**612.154**	**49,18**	**507.241**	**48.37**	**370.776**	**28.98**	**295.069**	**28.14**

28 İLİN TOPLA

28 ilde toplam geçerli oy 1965	28 ilde toplam geçerli oy 1968	Adalet Partisi 1965	%	Adalet Partisi 1968	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1965	%	Cumhuriyet Halk Partisi 1968	%
4.655.272	4.245.079	2.513.488	53.92	2.110.813	49.72	1.328.446	28.51	1.169.114	27.77
1968'deki mutlak oy ve yüzdelerinin 1965'tekinden farkı				—402.675	—4.20			—159.332	—0.74
Mutlak oy artış veya eksilişinin 1965 oyuna oranı				—16.02				—11.97	
1965 - 1968 oy yüzdesi farkının 1965 yüzdesine oranı					—7,78				—2.65

I SONUÇLARI

C. K. M. P.				Millet Partisi				Türkiye İşçi Partisi				G. P.	
1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1968	%
—	—	1.063	1.3	—	—	1.594	1.9	1.943	2.8	2.045	2.5	—	—
—	—	2.566	1.6	5.408	3.0	3.273	2.2	6.733	3.7	7.118	4.6	9.047	6.0
3.344	1.4	5.228	2.4	8.406	3.5	8.386	3.3	5.874	2.4	10.876	5.0	—	—
2.013	3.8	1.522	3.1	2.526	4.8	1.101	2.4	1.600	3.1	1.037	2.1	3.924	7.9
—	—	—	—	532	1.4	—	—	—	—	2.456	5.1	—	—
2.715	2.0	3.018	2.4	11.265	8.4	7.131	5.6	2.474	1.8	4.219	3.3	—	—
4.696	6.0	6.073	7.9	15.603	19.9	7.663	9.9	—	—	3.790	4.9	9.086	11.7
6.055	4.2	3.208	2.5	18.456	12.7	8.971	7.0	—	—	4.319	3.4	11.365	8.8
1.730	1.8	—	—	6.309	6.6	3.837	4.0	2.891	3.0	4.301	4.5	8.492	8.9
2.282	1.5	1.480	1.0	3.788	2.6	2.655	1.9	5.064	3.4	6.096	4.3	30.602	21.4
—	—	3.120	2.2	6.265	4.2	5.286	3.7	4.271	2.8	5.682	4.0	13.343	8.9
4.371	1.1	4.692	1.4	11.461	2.8	7.006	2.1	15.840	3.9	17.744	5.2	23.192	6.9
7.466	5.1	5.442	3.9	14.385	9.7	13.889	10.0	—	—	6.107	4.4	17.414	12.5
1.122	1.5	—	—	3.541	4.0	2.519	3.0	2.716	3.1	3.674	4.4	6.050	7.2
2.746	4.9	—	—	28.766	50.8	23.934	41.6	—	—	2.116	3.7	3.837	6.7
6.035	1.9	7.226	2.5	29.389	9.4	29.254	10.0	6.752	2.2	8.881	3.0	50.527	17.3
3.533	2.9	—	—	4.352	3.5	3.311	2.8	4.707	3.8	20.918	17.4	8.540	7.1
—	—	3.526	1.7	15.553	6.3	6.339	3.1	6.504	2.6	7.629	3.8	13.564	6.7
—	—	—	—	11.329	9.8	10.339	7.9	2.284	2.0	6.017	4.7	—	—
—	—	—	—	16.408	27.1	14.981	28.1	—	—	1.412	2.6	3.557	6.7
4.594	3.1	3.706	2.2	—	—	6.454	3.9	5.212	3.5	10.179	6.1	19.915	12.0
6.295	8.2	4.109	4.9	—	—	9.380	11.3	—	—	3.153	3.8	9.747	11.8
7.779	3.7	5.105	2.6	14.683	7.1	13.688	7.0	5.484	2.6	9.213	4.7	12.894	6.6
4.232	1.9	4.850	2.3	8.935	4.0	9.709	4.5	4.856	2.2	7.695	3.6	28.652	13.4
71.009	**1.9**	**65.934**	**2.0**	**237.360**	**6.7**	**200.637**	**6.0**	**85.205**	**2.4**	**156.677**	**4.7**	**283.748**	**8.6**

ÇİM SONUÇLARI

C. K. M. P.				Millet Partisi				Türkiye İşçi Partisi				G. P.	
1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1968	%
5.695	2.3	7.135	3.1	8.628	3.5	5.243	2.3	7.926	3.2	10.584	4.6	25.685	11.1
6.055	4.2	3.651	2.9	18.456	12.7	10.107	8.1	—	—	7.011	5.6	13.009	10.4
3.799	3.4	3.028	2.4	1.867	1.7	45.786	36.2	8.867	8.0	5.576	4.5	—	—
9.250	1.5	9.634	2.1	30.471	4.9	19.750	4.3	49.422	7.9	39.146	8.5	20.407	4.4
—	—	—	—	—	—	4.777	4.5	3.771	3.2	5.185	4.8	6.978	6.6
24.799	**1.91**	**23.448**	**2.24**	**59.422**	**4.78**	**85.665**	**8.17**	**69.986**	**5.63**	**67.502**	**6.44**	**66.079**	**6.30**

M SONUÇLARI

C. K. M. P.				Millet Partisi				Türkiye İşçi Partisi				G. P.	
1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1965	%	1968	%	1968	%
89.753	1.91	86.174	2.02	278.326	5.94	277.331	6.53	155.191	3.33	219.860	5.17	338.462	7.97
		—3.579	+0.11			—995	+0.59			+64.669	+1.84	—	—
		—0.07				—3.59				+41.65		—	—
			+0.06				+9.93			+55.25		—	—

AÇIKLAMA:

1 — 28 ilin toplamında, Çorum'da 1968 milletvekili seçim sonuçları esas alınmıştır.

2 — Rakkamlar, 1965 sonuçlarında İstatistik Genel Müdürlüğü yayınlarından, 1968 sonuçları da Yüksek Seçim Kurulu'nun Resmî Gazetede yayınladığı sonuçlarından alınmıştır. Her iki yayında belirtilmemiş olan % hesapları ve toplamalar tarafımızdan yapılmıştır.

TÖYKO matbaası